

Seletuskiri haridus- ja teadusministri käskkirja „,Teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuste tulemuste rakendamise võimekuse tõstmine ühiskonnas ning selleks soodsa poliitikakeskkonna loomine“ elluviimiseks toetuse andmine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Käskkirja kehtestatakse perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi *ÜSS2021_2027*) § 10 lõigete 2 ja 4 alusel. Käskkirjaga reguleeritakse Teadmussiirde programmi ja meetmete nimekirja meetme 21.1.1.2 „Ühiskonna ja majanduse vajadustele vastava teadus- ja arendustegevuse võimekuse suurendamine“ sekkumise „Teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuse tulemuste rakendamise võimekuse tõstmine ühiskonnas ning selleks soodsa poliitikakeskkonna loomine“ elluviimiseks toetuse andmise ja kasutamise tingimusi ja korda. Sekkumise rahastamisega aidatakse kaasa Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027 poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärgi (a)(i) „Teadus- ja innovatsioonivõime ning kõrgetasemeliste tehnoloogiate kasutuselevõtu arendamine ja suurendamine“ saavutamisele.

Vastavus valikukriteeriumidele

Käskkirja alusel ellu viidavate tegevuste kooskõla valdkondlike arengukavadega on viidatud käskkirja eelnõu punktides 1.3. ja 1.4. ning seletuskirja punktis 2, seos rakenduskava erieesmärgiga on toodud käskkirja reguleerimisala punktis 1.2. Tegevuste panus meetme väljund- ja tulemusnäitajate saavutamisse on esitatud käskkirja punktis 3.2. Sekkumise põhjendatust on selgitatud punktis 1.1. ning käskkirja punktides 1.5.; 2; 3 ja 8. Tegevuse elluviimiseks arvestatud kulude maht on esitatud käskkirja punktis 8 ja eelarve kujunemise alus selgitatud seletuskirjas punktis 2 (eelnõu punkti 8 all). Projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega on välja toodud käskkirja punktis 1.4.

Käskkirja eelnõu ja seletuskirja koostas Haridus- ja Teadusministeeriumi teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna nõunik Kairi Värvi (7354 048; kairi.varv@hm.ee), osakonnajuhataja Katrin Pihor (7350 170; katrin.pihor@hm.ee), strateegilise planeerimise ja kommunikatsiooniosakonna välisvahendite planeerimise valdkonna välisvahendite juht Inge Oopkaup (735 0279; inge.oopkaup@hm.ee), nõunik Ragne Hoff (735 0306, ragne.hoff@hm.ee), strateegilise planeerimise valdkonna peaekspert Meelis Aunap (735 0105, meelis.aunap@hm.ee), õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusnõunik Kadi Mölder (735 0234, kadi.molder@hm.ee) ning eelarve- ja finantsjuhtimise osakonna välisvahendite nõunik Pirkko Külanurm (7350 161; pirkko.kylanurm@hm.ee).

1.1. Tegevuse taust

Tänase Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonisüsteemi oluline väljakutse on uue teadmise viimine teadus- ja arendusasutustest väljapoole ning koostöö edendamine teadmisi

loovate ning teadmisi rakendavate asutuste ja sektorite vahel. 2019. a. avaldatud teadus- ja arendus- ning innovatsioonisüsteemi raport¹ (edaspidi *TAI süsteemi raport*) juhib tähelepanu, et Eestil on vaja määrata kindlaks ning eelisarendada teadus- ja arendustegevuse (edaspidi *TA*) valdkondi, mis toetaksid ühiskonna olemasolevate ja eesseisvate arenguvajaduste lahendamist. Üheks võimaluseks on raportis toodud interdistsiplinaarsete teadus- ja arendusprojektide toetamiseks rahastusinstrumendi loomine, mis oleks sihistatud ühiskonna ja majanduse väljakutsetele. „Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukavas 2021-2035“ (edaspidi *TAIE arengukava*) on toodud välja, et Eesti ühiskonna ees seisvate proovikivide lahendamisel kasutatakse liiga vähe teadustulemusi ja teadlasi. Lisaks on märgitud, et teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (edaspidi *TAI*) poliitika ei ole hetkel piisavalt mõjus, et toetada majanduslike ja ühiskondlike eesmärkide saavutamist. Täiendava probleemina nähakse TAI süsteemi killustatust, sealhulgas on teadus- ja arendustegevuse vajaduste väljaselgitamise ning nende lahendamise juhtimise ja koostöö koordineerimise võimekus ministeeriumide vahel ebahühtlane.

Eelmise perioodi (2014 – 2020) struktuurivahenditest käivitati „Valdkondliku teadus- ja arendustegevuse tugevdamise“ programm (edaspidi *RITA programm*), mille eesmärkideks oli suurendada riigi rolli TA strateegilisel suunamisel, tõsta ministeeriumide kompetentsi ja võimekust rakendusuuringute tellimisel ja kasutamisel, toetada ministeeriumide, riigi ja TA-asutuste omavahelist koostööd ning arendada riigi jaoks olulisi teadussuundi. RITA programm käivitus 2016. aastal ning selle raames viidi ministeeriumide vajadustest lähtuvalt läbi 20 suuremahulist strateegilist rakendusuuringut, teostati 136 poliitikakujundamise uuringut või analüüsi ning toetati 15 teadusnõuniku ja 15 arendusnõuniku tööd. 2022. a. viidi läbi „Programmi „Valdkondliku teadus- ja arendustegevuse tugevdamine (RITA)“ mõju ja tulemuslikkuse analüüs²“ (edaspidi *RITA mõjuanalüüs*), mis hindas RITA programmi mõjusaks ja hästi korraldatud tegevuseks. Analüüsis on toodud välja järgmised programmi tugevused:

- RITA on andnud laiemad võimalused teaduspõhiseks poliitikakujundamiseks;
- RITA on suurendanud ministeeriumides teadus- ja arendustegevuse tähtsuse teadvustamist ning tõstnud uuringute tellimise ja rakendamise võimekust;
- RITA on suurendanud ministeeriumide omavahelist ja valdkondade ülest koostööd;
- RITA on suurendanud avaliku sektori ja teadus- ja arendusasutuste vahelisi kontakte;
- RITA interdistsiplinaarsed uurimisteemad on soodustanud koostööd teadus- ja arendusasutuste vahel.

Kuigi RITA programmi võib pidada edulooks, selle jätkamist on soovitatud ka mõjuanalüüsis, on tegevuste rakendamisel ilmnenu ka mõned probleemkohad.

Strateegilise TA tegevuse toetamine

Suuremahuliste strateegiliste rakendusuuringute toetamise juures on kitsaskohtadena toodud välja, et uuringuteemade valik, sh teemadele hinnangu andmine Teadus- ja Arendusnõukogu (edaspidi *TAN*) poolt, on ministeeriumide jaoks jäänud ebaselgeks ja läbipaistmatuks, projektid

¹ *Peer Review of the Estonian Research and Innovation System: Final Report*

² Rokk, R. M., Viks-Binsol, P., Bachmann, M. (2022). Programmi „[Valdkondliku teadus- ja arendustegevuse tugevdamine \(RITA\)“ mõju- ja tulemuslikkuse analüüs](#). Tallinn: Civitta Eesti AS

on olnud suured ja ajamahukad ning läbiviimise käigus on mõnel juhul selgunud, et uuringuvajadus on aja jooksul muutunud või kadunud, projekti viivad läbi suured konsortsiumid, millele tavaliselt ei ole Eestis konkurentsi ning see mõjutab pakkumuse kvaliteeti, rakendusuuringute tulemused jäävad liiga teoreetiliseks või ei ole rakendatavad, uuringud on kantud teadlaste huvidest ning tellijate vajadused jäävad tahaplaanile. Ühtlasi on jäänud mõnel juhul ebaselgeks projektide juhtimisstruktuur ning osapoolte rollid ja vastutused.

TAN, kes RITA programmis andis hinnangu strateegiliste rakendusuuringute teemadele, on juhtinud tähelepanu, et uuringuettepanekute tase ja olulisus on olnud varieeruva kvaliteediga. Sellest tulenevalt on plaanis RITA jätkutegevuses keskenduda ühiskonna suurtele ja valdkonnaülestele arenguvajadustele, lähtudes Eesti pikaajalisest strateegiast „Eesti 2035“³ (edaspidi „Eesti 2035“), ministeeriumide valdkondlikest arengukavadest ning nutika spetsialiseerumise valdkondadest. Ühtlasi on jätkutegevuses kavas muuta teemade valiku protseduuri, rakendusuuringute kestust, mahtu ja juhtimisstruktuuri. Mõjuanalüüsis toodud tegevuse tugevused, sh Eesti Teadusagentuuri (edaspidi ETAG) aktiivne toetus rakendusuuringute läbiviimisel, on plaanis säilitada ka jätkutegevuses.

TAI poliitika seire

RITA programmist toetati TAI poliitika kujundamiseks vajalike uuringute ja analüüside läbiviimist. Kokku toetati 27 analüüsi valmimist, mis on olnud aluseks erinevate poliitikate ja meetmete väljatöötamisel. RITA mõjuanalüüsis tuvastati tegevuses olulisi kitsaskohti, näiteks on uuringute alustusprotsess olnud ebasüsteemaatiline ja ajamahukas ning tegevuse juhtimine on olnud ebaselge. Ühtlasi on poliitikaanalüüside puhul olnud probleemiks kitsas pakkujate ring, mistõttu tulemused ei ole mõnel juhul vastanud tellijate ootustele.

Jätkutegevuses on samuti plaanis jätkata teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika kujundamiseks vajalike poliitikaanalüüside ja eksperthinnangute tellimisega, kuid see on plaanis selgemalt siduda TAIE arengukavaga ning hinnata tegevuse abil arengukava eesmärkide täitmist, rakendatud meetmete tõhusust ja mõju ning toetada teadmuspõhist poliitikakujundamist. Ühtlasi on plaanis jätkutegevuses toetada ka TAIE arengukava elluviimise eest vastutavate töötajate pädevuse kasvatamist koolitustel, seminaridel või õppereisidel osalemise kaudu.

Teadusnõunike ametikohtade toetamine ministeeriumides

RITA programmi raames loodud teadusnõunike ametikohad on märkimisväärselt kasvatanud ministeeriumide teadus- ja arendustegevuse-alast võimekust. RITA mõjuanalüüs on ühtlasi toonud välja, et teadusnõunike võrgustik on suurendanud ministeeriumide omavahelist koostööd ning kasvanud on teadlikkus rahvusvaheliste koostöövõimaluste osas. Samas on nõunike erinevad tööülesanded, koormus ja paiknemine ministeeriumi struktuuris olnud erinev ning põhjustanud sellega ebavõrdust teadusnõunike rollis ja nende tegevuse mõjukuses. Teadusnõunike võrgustiku tegevust hinnatakse positiivselt, kui samas nähakse sellel oluliselt suuremat potentsiaali. Jätkutegevuses ei ole kavas jätkata teadusnõunike tööjõukulude toetamisega, kuna teadusnõunike ametikohad on ministeeriumide struktuuris oma positsiooni leidnud. Kuid uues meetmes on vaja jätkata teadusnõunike pädevuse kasvatamisega ning

³ „Eesti 2035“ <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/materjalid>

koostöö ja võrgustumise toetamisega. Jätkutegevuses on olulisel kohal ka teadusnõunike ja arendusnõunike koostöö soodustamine ning rahvusvahelistes koostöövõrgustikes osalemise toetamine.

Arendusnõunike ametikohtade toetamine erialaliitudes

Erialaliitude arendusnõunike ametikohtade toetamisega alustati RITA programmis kõige hiljem, 2019. a. Huvi arendusnõuniku värbamise vastu oli suur, kokku sai programmis toetust 15 erialaliitu. 2022. a. viis Eesti Teadusagentuur läbi erialaliitudes tagasisideküsitluse arendusnõunike ametikoha kohta⁴. Tagasisideküsitlusest selgus, et kuigi kõik vastanud pidasid arendusnõuniku ametikohta vajalikuks ning väärtustasid arendusnõuniku tööd koostöötegevuste korraldamises, igapäevases TA-alases nõustamises ning liidusiseste TA tegevuste koordineerimises, siiski ei ole erialaliidud veel valmis iseseisvalt arendusnõunike ametikohti rahastama. Sellest lähtuvalt on kavas jätkata arendusnõunike ametikohtade toetamisega, kuid seda tehakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas (sekkumise nr 21.1.1.11 „Ettevõtjate TAI teadlikkuse kasvatamine“ raames), et siduda arendusnõunike tegevus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala strateegiliste eesmärkidega ning ettevõtjatele pakutavate teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni toetuste ja teenustega.

Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul on arendusnõunikud kujunemas oluliseks ühenduslüliks erasektori huvide, ministeeriumide poliitikakujundamise ja teadussüsteemi uurimissuundade kujundamise vahel, ning seetõttu on oluline jätkata arendusnõunike pädevuse kasvatamisega teadus- ja arendustegevuse valdkonnas ning toetada nende omavahelist koostööd ja võrgustamist. Kirjeldatud tegevusi on kavas toetada RITA+ sekkumise raames, koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusega.

Eesti Teadusinfosüsteemi arendus

Eesti Teadusinfosüsteemi (edaspidi *ETIS*) on Eesti riiklik teadus- ja arendustegevuse valdkonna register, mille eesmärgiks on koondada riigi teadus- ja arendustegevuse kohta käiv informatsioon süsteemseks tervikuks. ETIS-e arendamist toetati RITA programmi raames ning seda jätkatakse ka RITA+ sekkumises. ETIS-e arendamine on vajalik, et võimaldada teadus- ja arendussüsteemi tervikliku informatsiooni põhjal ressursside paremat ärakasutamist ning strateegiliste ja operatiivsete otsuste tegemist. Selleks on vajalik uute moodulite väljatöötamine ja olemasolevate täiendamine, uute liideste ja teenuste loomine, TeadusSilma arendamine ning ETIS-e sidustatuse parandamine teiste infosüsteemiga lähtuvalt TAI süsteemi ja sihtrühmade vajadustest. ETIS-e uute moodulite väljatöötamine ja olemasolevate täiendamine eeldab vajadusel ka retsipient- ja/või doonorinfosüsteemide arendusse panustamist.

Praeguseks on juba mõned ministeeriumid ETIS-e vahendusel oma TA projektide konkursse korraldanud. Tulevikus on eesmärk, et ETIS oleks peamine teadus- ja arendustoetuste taotlemise keskkond ning ETIS-est oleksid leitavad kõikide ministeeriumide tellitud rakendusuuringute, arendusprojektide ja poliitikaanalüüside andmed. RITA+ sekkumise eesmärk on luua ETIS-sse TA rahastajatele (sh ministeeriumidele) ja taotlejatele sobivad

⁴ V. Muuli, K. Raudvere, [Erialaliitude tagasiside arendusnõunike ametikoha kohta](#), Tartu 2022

tingimused TA-ga seotud taotlus- ja aruandlusvoorude läbiviimiseks, taotluste ja aruannete menetlemiseks ning projektide ja publikatsioonide info arhiveerimiseks. Samuti toetatakse tegevusega teadmuspõhist poliitikakujundamist, ETIS-e andmebaas koondab kogu Eesti teadus- ja arendustegevuse informatsiooni võimaldades poliitikakujundajatel saada ülevaadet oma valdkonna olulisematest teadusprojektidest ja -tulemustest.

1.2. Seosed teiste rakenduskava meetmete ja sekkumistega

RITA+ sekkumine on jätkutegevus struktuurivahendite perioodi 2014 – 2020 programmile „Valdkondliku teadus- ja arendustegevuse tugevdamine“. Eelmisest programmist on plaanis jätkata osade tegevustega, kuid sekkumist on plaanis paremini sihistada, lahendada ilmnunud kitsaskohti ning fookusseerida jätkutegevus enam pädevuse kasvatamisele ning ühiskonna suurtele ja valdkonnaülestele arenguvajadustele uuenduslike lahenduste leidmisele. Ühtlasi seatakse sekkumises suurem rõhk siseriiklikule ja rahvusvahelisele koostööle. Oluline muutus võrreldes eelmise rahastusperioodiga on ka panustamine nutika spetsialiseerumise valdkondadesse, mis on meetme „Ühiskonna ja majanduse vajadustele vastava teadus- ja arendustegevuse võimekuse suurendamine“ sekkumiste rahastamise alustingimuseks.

RITA+ omab seoseid meetme 21.1.1.3 „Avaliku sektori innovatsioonivõimekuse tõstmine“ sekkumisega „Avaliku sektori innovatsiooniprojektide toetamine ning analüüsid ja tööriistad avaliku sektori innovatsiooni ja arendustegevuse toetuseks“ (edaspidi *innovatsiooniprojektide toetusmeede*). Antud sekkumise eesmärk on tõsta avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni võimekust ning leida koostöös teadlaste ja ettevõtetega nutikaid lahendusi „Eesti 2035“ strateegias ja selle tegevuskavas esitatud arenguvajadustele. RITA+ sekkumine ning innovatsiooniprojektide toetusmeede on üksteist toetavad, RITA+ rakendusuringute eesmärk on leida alusuuringute tulemustele võimalikke kasutusalasid. Rakendusuringu tulemusena võivad tekkida kontseptsioonid või prototüübid, mis vajavad edasist testimist ja katsetamist. Innovatsiooniprojektide toetusmeetmes toetatakse eksperimentaalarendust ning innovatsiooni, rakendusuringute toetus on ette nähtud vaid juhul, kui see on eksperimentaalarenduse lahutamatu osa. Toetusmeetme fookuses on lahenduste testimine ja katsetamine, sealjuures on võimalik katsetada RITA+ rakendusuringute tulemusi. Kahe sekkumise koostööna on võimalik uusi innovaatilisi lahendusi välja töötada, testida ning avalikus sektoris kasutusele võtta.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Käskkirja lisa 1 koosneb 14 punktist:

1. Reguleerimisala
2. Toetatavad tegevused
3. Tulemused
4. Rakendusasutus ja -üksus
5. Elluviija ja partnerid

6. Sihtrühm
7. Tegevuste abikõlblikkuse periood
8. Tegevuste eelarve
9. Kulude abikõlblikkus
10. Toetuse maksmise tingimused ja kord
11. Elluviija ja partnerite kohustused
12. Aruandlus
13. Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord
14. Vaiete lahendamine

Eelnõu punktiga 1 reguleeritakse toetuse andmise tingimuste kehtestamise alust ning esitatakse Euroopa Liidu õigusest tulenevad seadusandlikud ja rakenduslikud dokumendid, mille alusel käskkiri on koostatud. Samuti esitatakse puutumused olulisemate riigisiseste strateegiliste dokumentide ning nende eesmärkidega.

RITA+ sekkumine panustab „Eesti 2035“ kahe strateegilise sihi saavutamisse: „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ja „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“.

„Eesti 2035“ strateegias on ettevõtluskeskkonna arenguvajadustena toonud välja, et kuigi Eesti tööjõu tootlikkus on kasvanud, ei ole see saavutanud oodatud tempot ning on piirkondlikult ebahühtlane. Sealjuures tuuakse välja, et digitehnoloogiate integreerimine ettevõtlussektoris on piiratud. Samuti on Eestis jätkuvalt madal erasektori teadus- ja arendustegevuste kulutuste osakaal sisemajanduse koguproduktist (edaspidi *SKP*). „Eesti 2035“ näeb ette, et uute toodete ja teenuste väljatöötamisel ning olemasolevate lahenduste ajakohastamisel, peab Eestis märgatavalt kasvama teadus- ja arendustegevus ning koostöö ettevõtete ja teadlaste vahel. Strateegia juhib ka tähelepanu, et teadus- ja arendustegevuse rakendamise võimekus on Eesti piirkondades erinev. RITA+ alategevustest panustavad majanduse sihti eelkõige alategevused 3 ja 4, mille raames toetatakse erialaliitude arendusnõunike tegevust ning ETIS-e arendusi. RITA+ sekkumise raames toetatakse arendusnõunike teadus- ja arendustegevuse pädevuse kasvatamist ning riigisisest ja rahvusvahelist koostööd ja võrgustamist. ETIS-e arendused võimaldavad ettevõtjatele pakkuda asjakohast infot Eestis tehtava teadus- ja arendustegevuse, olemasoleva teadustaristu ja võimalike koostööpartnerite kohta. Ettevõtluskeskkonna edendamisse võib panustada ka alategevus 1, juhul kui ministriumid teevad ettepaneku majanduse vajadustest lähtuvate rakendusuuringute tellimiseks.

„Eesti 2035“ strateegias on riigivalitsemise arenguvajadustena toodud välja, et Eestis ei kasutata otsuste tegemisel piisavalt teadusuuringuid ja ekspertide tuge. Ühtlasi peetakse valitsusasutuste tegevuste tõhusust keskpäraseks. Lisaks tuuakse välja, et muuta tuleb ka teadus- ja arendusasutustes tehtava teadustöö fookust, et see lähtuks senisest enam Eesti arenguvajadustest. Senise olukorra muutmiseks on vaja avalikus sektoris tõsta teadus- ja arendustegevuse kasutamise võimekust, eelistada uuenduslikke lahendusi ja tehnoloogiaid,

tõhustada teabevahetust ning võtta ulatuslikumalt kasutusele ava- ja suurandmed. RITA+ kõik alategevused toetavad teadmuspõhist poliitikakujundamist, ühtlasi on esimese ja teise alategevuse kaudu võimalik suunata teadus- ja arendusasutuste teadustööd ning sellega suurendada teaduse ja ühiskonna vajaduste sidusust.

Punktis 1.4. on toodud sekkumise puutumus horisontaalsete põhimõtetega, milleks on võrdsed võimalused, keskkonnakaitse ja kliimaneutraalsus ning regionaalareng. Põhjalikum ülevaade horisontaalsete põhimõtete seostest sekkumise tegevustega on toodud vastavate alategevuste (käskkirja punktid 2.1. – 2.4) juures.

Puutumuse korral panustavad sekkumise tegevused järgmiste „Eesti 2035“ tegevuskava Näitajatesse: „Tööjõu tootlikkus osakaaluna EL keskmisest“, „Soolise võrdõiguslikkuse indeks“, „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“, „Ligipääsetavuse näitaja“ ja „Keskkonnatrendide indeks“. Siiski saab sekkumise panust lugeda kaudseks, kuna RITA+ sekkumise eesmärgiks on pädevuse kasvatamine ning ühiskonna väljakutsetele uuenduslike lahenduste leidmine. Näiteks võivad alategevus 1 raames tellitud rakendusuuringud olla seotud horisontaalsete põhimõtete valdkondadega ning seeläbi panustada valdkondade arengusse.

Regionaalarengu näitajaga „Tööjõu tootlikkus osakaaluna EL keskmisest“ on seotud sekkumise alategevus 3, millega toetatakse erialaliitude arendusnõunike pädevuse kasvatamist teadus- ja arendustegevuse valdkonnas. Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rakendamine ettevõtluses võimaldab turul pakkuda kõrgema lisandväärtusega tooteid ja teenuseid, mis aitab kaasa tootlikkuse tõstmisele. Kuid ka antud juhul on sekkumise panus kaudne, kuna arendusnõunike TA alase pädevuse kasvatamine otse Eesti tööjõu toolikust ei mõjuta.

Punktis 1.5. on esitatud toetuse andmise eesmärk. Sekkumise eesmärkidena on toodud välja: suurendada avaliku sektori võimekust teadustulemusi ja innovatsiooni rakendada poliitikakujundamises, lahendada teaduspõhiselt ühiskonna ja majanduse suuri väljakutseid, suurendada avaliku sektori rolli teadus- ja arendusasutustes tehtava teadustöö suunamisel, tõsta teadus- ja arendustegevuse nõustamisega ja poliitikakujundamisega tegelevate avaliku sektori töötajate ning erialaliitude arendusnõunike pädevust ning suurendada avaliku sektori, erasektori ning teadmisi loova sektori siseriiklikku ja rahvusvahelist koostööd.

RITA+ sekkumine on kavandatud selleks, et luua avalikus sektoris soodne poliitikakeskkond uue teadmise ning teaduspõhise innovatsiooni rakendamiseks. Selle kaudu on võimalik edukalt otsida ja rakendada teaduspõhiseid lahendusi ühiskonna olemasolevatele ja eesseisvatele väljakutsetele, sh lahendada „Eesti 2035“ strateegias kirjeldatud arenguvajadusi. Antud suurema eesmärgi saavutamiseks on vaja tegevusi kavandada erinevates valdkondades ja erinevatele sihtrühmadele. Muuhulgas on vaja suurendada ministriumide võimekust teadus- ja arendustegevuse tellimises ja rakendamises, soodustada avaliku sektori, erasektori ning teadmisi loova sektori koostööd, tõsta teadus- ja arendustegevuse nõustamise või poliitikakujundamisega tegelevate töötajate pädevust ning toetada nende riigisisest ja rahvusvahelist võrgustamist.

RITA+ toetust antakse TAIE arengukavas määratletud nutika spetsialiseerumise valdkondades. Struktuurivahendite 2021 – 2027 perioodil on nutika spetsialiseerumise valdkondadeks:

- digilahendused igas eluvaldkonnas;
- tervisetehnoloogiad ja -teenused;
- kohalike ressursside väärindamine;
- nutikad ja kestlikud energialahendused.

Tegevuste kooskõla nutika spetsialiseerumise valdkondadega hinnatakse elluviija poolt alategevus 1 hindamisprotsessis probleemipüstituste valikul. Alategevuste 2 – 4 puhul on tegemist horisontaalsete tegevusega, mis panustavad laiemalt sellesse, et nutika spetsialiseerumise raamistik Eestis toimib. Nimetatud tegevuste puhul ei hinnata eraldi kooskõla nutika spetsialiseerumise valdkondadega.

Punktis 1.6. esitatakse käskkirja lisa kasutatavate olulisemate mõistete definitsioonid.

Eelnõu punktis 2 esitatakse toetatavad tegevused. Toetatavad tegevused jagunevad neljaks alategevuseks.

Punktis 2.1. on kirjeldatud esimene alategevus: ministriumide valitsemisalade ülestel teemadel interdistsiplinaarsete rakendusuringute teostamine nutika spetsialiseerumise valdkondades ühiskonna ja majanduse olemasolevate ja eesseisvate väljakutsete lahendamiseks.

Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus sätestab, et kõigi ministriumide ülesandeks on oma valitsemisalale tarviliku teadus- ja arendustegevuse ja selle finantseerimise korraldamine. Siiski on ministriumide võimekus teadus- ja arendustegevust tellida ja kasutada ebaühtlane, ühtlasi ei ole tekkinud avalikus sektoris läbivat tava, kasutada poliitikakujundamises teadus- ja arendustöötajate ekspertiisi ning teadus- ja arendustegevuse tulemusi. Teadusnõunike ametikohtade loomine ning valdkondlikule teadus- ja arendustegevusele lisavahendite eraldamine⁵ on oluliselt ministriumide võimekust ja strateegilist planeerimist teadus- ja arendustegevuse valdkonnas tõstnud. Kuid ühtset lahendust ei ole leitud selliste teemadega tegelemiseks, mis kuuluvad mitme ministriumi valitsemisalasse⁶. RITA+ sekkumine seab eesmärgiks toetada interdistsiplinaarseid rakendusuringuid, mille probleemipüstituse esitavad kaks või enam Eesti Vabariigi ministriumi või ministrium(id) koos Arenguseire Keskusega (tegevuse partnerid). Arenguseire Keskus on ühiskonna ja majanduse pikaajalisi arenguid analüüsiv mõttekoda, mis töötab Riigikogu juures. Arenguseire Keskuse eesmärk on aidata kaasa tõenduspõhisele tulevikku vaatavale poliitikakujundamisele. Arenguseire Keskuse kaasamine alategevuse partnerina on vajalik, et toetada asutuse teadus- ja arendusvõimekust ning suurendada koostööd Arenguseire Keskuse ja ministriumide vahel. Ühtlasi võimaldab Arenguseire Keskuse kaasamine alategevus 1 raames toetada ministriumides tulevikuseire meetodikate ja tulemuste kasutuselevõttu.

Esitatud rakendusuringute probleemipüstitused peavad olema seotud nutika spetsialiseerumise valdkondadega ning panustama ühiskonna või majanduse arenguvajaduste

⁵ [Teadus- ja Arendusnõukogu 13. veebruari 2019. a. istungi nr 78](#) otsus, mille kohaselt teadus- ja arendustegevuse 1% hoidmiseks SKP-st lisanduvast rahast eraldatakse 20% valdkondlike poliitikate teaduspõhist kujundamist ja valdkonna eesmärkide elluviimist toetavatele TAI meetmetele.

⁶ Ministriumide valitsemisalad on toodud Vabariigi Valitsuse seaduse 4. jaos: <https://www.riigiteataja.ee/akt/111062013007?leiaKehtiv>

lahendamisse. Viimased võivad olla kirjeldatud nii „Eesti 2035“ strateegias, kui ka valdkondlikes arengukavades. Ühtlasi võivad arenguvajadused toetuse andmise perioodil tekkida, olla uudsed ning riigi strateegilistes dokumentides kirjeldamata. Probleemipüstituste aktuaalsust ja asjakohasust hinnatakse probleemipüstituste valikul.

Alategevuse tulemusena tõstetakse teaduspõhisust poliitikakujundamises, lahendatakse ühiskonna ja majanduse väljakutseid ning arendatakse teadus- ja arendusasutustes Eesti riigi jaoks olulisi teadussuundi.

Punktis 2.1.1. on sätestatud alategevuse partnerid. Alategevuse partneriteks on Eesti Vabariigi ministriumid ja Arenguseire Keskus, kes osalevad rakendusuringute probleemipüstituste ja lähteülesannete koostamises ning kelle huvidest lähtuvalt rakendusuringuid tellitakse. Ühtlasi on partnerid kaasatud rakendusuringute läbiviimise protsessi, partnerid osalevad juhtkomisjoni töös ning neil on selle kaudu võimalik suunata uuringu tegevust. Partneritel on alategevuse raames omafinantseeringu nõue, kokku peavad partnerid katma rakendusuringu maksumusest 21%.

Punktis 2.1.2. on esitatud esimese alategevuse toetatavad tegevused.

Alategevuse raames toetatakse interdistsiplinaarsete rakendusuringute tellimist ja läbiviimist. Rakendusuring on käesoleva käskkirja mõistes algupärane teadusuuring, millega luuakse uusi teadmisi kindla eesmärgi saavutamiseks ning rakendatakse saadud teadmisi praktikas⁷. Toetatavate tegevuste raames on võimalik toetada ka eksperimentaalarendust, kui see on rakendusuringu lahutamatu osa. Eksperimentaalarenduse raames luuakse uusi tooted või teenuseid põhinedes alus- ja rakendusuringute tulemusena saadud uuel teadmisel ning tegevuse raames kontrollitakse üldiste teadmiste rakendatavust konkreetsetel kasutusjuhtudel. Rakendusuringute tulemuseks on rakendatavad poliitikasoovitused ja/või välja töötatud uudsed lahendused (mudelid, prototüübid, IT lahendused, rakendused vm). Rakendusuringute läbiviimise korraldamine kuulub elluviija tegevuste alla, rakendusuringute tellimisega seotud hankekulud on elluviija kulud.

Punktis 2.1.3. on toodud rakendusuringute valiku täpsemad tingimused.

Punktides 2.1.3.1. kuni 2.1.3.7 kirjeldatakse rakendusuringute ideekorjevooru läbiviimise ning probleemipüstituste valimise korda.

Rakendusuringute tellimise protsess algab ideekorjevooru läbiviimisega elluviija poolt. Vooru vormid, hindamisjuhendi ja mahu kinnitab elluviija, kooskõlastades viimased kaks eelnevalt rakendusasutusega.

Ideekorjevoorud on kavas läbi viia regulaarselt. Toetusperioodil on kavas läbi viia vähemalt kolm ideekorjevooru, mis soovitatavalt toimuvad üle ühe aasta. Sellisel juhul lõppevad ühe ideekorjevooru rakendusuringud enne järgmise vooru uuringute algamist, mis võimaldab

⁷ Teadus- ja arendustegevuse, rakendusuringute ja eksperimentaalarenduse määratluseks lähtutakse OECD Frascati käsiraamatu definitsioonidest. OECD (2015), Frascati Manual 2015: Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development, The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264239012-en>.

partneritel, elluviija ja rakendusuringute teostajatel oma tegevust paremini juhtida ning vähendab ka uuringute elluviimisega seotud ülekoormust.

Ideekorjvooruu eesmärgiks on koguda ministriumidelt ja Arenguseire Keskuselt rakendusuringute probleemipüstituste osas ettepanekuid. Rakendusuringute probleemipüstitused esitatakse elluviija poolt etteantud vormil ning need peavad olema seotud nutika spetsialiseerumise valdkondadega (digilahendused igas eluvaldkonnas; tervisetehnoloogiad ja -teenused; kohalike ressursside väärindamine; nutikad ja kestlikud energialahendused). Ühtlasi peavad probleemipüstitused käsitlema ühiskonna või majanduse olemasolevaid või eesseisvaid väljakutseid, olles näiteks kooskõlas „Eesti 2035“ strateegiliste sihtidega (arukas, tegus ning tervist hoidev Eesti inimene; hooliv, koostöömeelne ja avatud ühiskond; tugev, uuendusmeelne ning vastutustundlik majandus; kõigi inimeste vajadustega arvestav, turvaline ning kvaliteetne elukeskkond; uuendusmeelne, teadmiste loomist ja kasutamist väärtustav riik) ja/või ministriumide arengukavade eesmärkidega või Arenguseire Keskuse strateegiliste suundadega. Lisaks nähakse käskkirja eelnõus ette võimalust algatada rakendusuringuid ka sellistel uudsetel teemadel, mis ei ole riigi strateegilistes dokumentides kirjeldatud. Vajadus paindliku lahenduse järgi rakendusuringute tellimisel ilmnes näiteks COVID-19 pandeemia puhul, mis tuli riikide ja ühiskonna jaoks ootamatult, ning millega toimetulek vajab teadusuuringuid ja teadmus- ja tõendus põhiseid lahendusi. Rakendusuringute probleemipüstituste aktuaalsust ja relevantsust hinnatakse probleemipüstituste valikul.

RITA+ sekkumise raames toetatakse rakendusuringuid, mille vajaduse on esitanud kaks või enam Eesti Vabariigi ministriumit või ministrium(id) koos Arenguseire Keskusega. Ka eelmises RITA programmis esitasid rakendusuringute ettepanekuid enamasti mitu ministriumit koos, kuid toetuse andmise tingimuste raames oli võimalik rahastada uuringuid ka ainult ühe ministriumi huvidest ja vajadustest lähtuvalt. Kuna ministriumide valdkondliku teadus- ja arendustegevuse rahastus on viimastel aastatel märkimisväärselt tõusnud, siis on RITA+ sekkumises kavas lahendada üksnes ministriumide valitsemisalade üleseid väljakutseid (ministriumide valitsemisalad on sätestatud Vabariigi Valitsuse seaduses). See on kooskõlas ka sekkumise eesmärkidega, kuna ühiskonna ja majanduse suured väljakutsed hõlmavadki üldjuhul mitut valitsemisala.

Ühiste probleemipüstitusteni jõudmine võib toimuda mitmel viisil. Ministriumide ja elluviija vahel toimib edukalt teadusnõunike võrgustiku töö, mida on võimalik kasutada ühishuvide tuvastamiseks ning rakendusuringute probleemipüstituste väljatöötamiseks. Vajadusel kaasatakse võrgustiku tegevustesse ka Arenguseire Keskus. Samuti on käskkirja eelnõus probleemipüstituste ühendamises ette nähtud elluviija roll. Juhul kui elluviija tuvastab esitatud probleemipüstitustes kattuvusi, siis on tal õigus teha partneritele ettepanek teemade ja probleemipüstituste koondamiseks.

Elluviija hindab esitatud probleemipüstituste seotust nutika spetsialiseerumise valdkondadega ning vastavust teadus- ja arendustegevuse määratlusele, tegemist on vastavushindamisega. Juhul, kui probleemipüstitus ei ole seotud ühegi nutika spetsialiseerumise valdkonnaga või probleemipüstituse põhjal ei ole võimalik rakendusuringu tellimine, siis ei vasta ettepanek sekkumise tingimustele ning selliseid probleemipüstitusi järgmisesse etappi, hindamisele, ei

edastata. Mittevastavuse korral esitab elluviija probleemipüstituse esitanud partneritele kirjaliku põhjenduse.

Elluviija moodustab probleemipüstituste hindamiseks hindamiskomisjoni. Igal alategevuse partneril on õigus nimetada üks hindamiskomisjoni liige, hindamiskomisjoni kuulub kokku kuni 12 liiget. Hindamiskomisjoni liikmeks saab nimetada asutuse juhtkonna esindaja (ministeeriumides kantsleri või asekancleri).

Elluviija poolt kogutud ning vastavushinnangu läbinud probleemipüstitused esitatakse hindamiskomisjonile hindamiseks. Hindamiskomisjoni ülesanne on koostada probleemipüstituste paremusjärjestus, lähtudes hindamisel käskkirja eelnõu punktis 2.1.3.7. toodud hindamiskriteeriumidest.

Probleemipüstituse valikul hinnatakse ettepaneku aktuaalsust, relevantsust, interdistsiplinaarsust ning rakendusuuringu mõju ühiskonna või majanduse väljakutse lahendamisele. Sealjuures hinnatakse esitatud ettepaneku kooskõla „Eesti 2035“ sihtidega, ministeeriumide arengukavade eesmärkidega ning sekkumise eesmärkidega. Lisaks hinnatakse ka rakendusuuringu eelarve põhjendatust. Antud kriteerium kaal koondhindest on 85%. Teiseks hinnatakse probleemipüstituste puutumust horisontaalsete põhimõtetega, milleks on võrdsete võimaluste tagamine (sh soolise võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused, ligipääsetavus), keskkonnakaitse ning kliimanetraalsuse toetamine ning regionaalarengu edendamine. Juhul, kui probleemipüstituses esineb positiivne mõju horisontaalsete põhimõtete edendamisele, siis loetakse seda lisaväärtuseks (kriteeriumi kaal koondhindest on 15%). Kui probleemipüstitus ei edenda horisontaalseid põhimõtteid, siis tuleb probleemipüstituse esitanud partneritel ja elluviijal tagada, et planeeritavad tegevused oleksid mittediskrimineerivad ja ligipääsetavad kõikidele inimestele hoolimata erivajadusest.

Vajadusel koostab või tellib elluviija probleemipüstitustele eksperdihinnangu. Eksperdihinnang edastatakse hindamiskomisjonile koos probleemipüstituse dokumentidega, eesmärgiga toetada otsustamisprotsessi.

Punktides 2.1.3.8. kuni 2.1.3.11. sätestatakse rakendusuuringu tellimise üldised põhimõtted.

Elluviija otsustab, mitmele probleemipüstitusele rakendusuuringuid tellitakse, lähtudes hindamise tulemusena moodustatud paremusjärjestusest ning ideekorjevooru mahust. Elluviija lähtub probleemipüstituste valikul hindamise tulemusena moodustatud paremusjärjestusest, sealjuures ei ole elluviijal õigus paremusjärjestuses olevad probleemipüstitusi vahele jätta. Rakendusuuringuid tellitakse kohaldades riigihangete seaduse § 11 lõike 1 punktis 19 sätestatud teadus- ja arendusteenuse erandit. Selleks koostatakse probleemipüstituse esitanud partnerite poolt detailsem lähteülesanne, milles sõnatakse probleem, rakendusuuringu eesmärgid ning oodatud tulemused. Elluviija vastutab teenuse hankimisel selle eest, et tellitav teenus vastaks teadus- ja arendustegevuse määratlusele ning teenuse puhul oleksid täidetud teadus- ja arendusteenuse erandi kohaldamise tingimused. Vajadusel võib elluviija pöörduda Haridus- ja Teadusministeeriumi poole teadus- ja arendusteenuse erandi kohaldamise hindamiseks.

Tellitava rakendusuuringu maksumus võib jääda vahemikku 150 000 eurot kuni 700 000 eurot ning rakendusuuringute läbiviimise kestvus võib olla kuni 2 aastat. Eelnõus jäetakse elluviijale õigus põhjendatud juhtudel rakendusuuringu läbiviimise perioodi ühe aasta võrra pikendada

(kestvus kokku 3 aastat). See võib olla vajalik teatud teadus- ja arendustegevuse valdkondades, kus teaduslik metoodika nõuab kolme aastase uurimistöö läbiviimist. Uuringu kogumaksumust perioodi pikendamine ei mõjuta.

Võrreldes RITA programmiga on oluliselt vähenenud rakendusuuringu maksimaalne maksumus ning seetõttu ka uuringu läbiviimise periood. Rakendusuuringu mahu ja kestvuse vähendamise vajadus ilmnes nii RITA mõjuanalüüsist kui ka elluviija eelmise perioodi RITA programmi elluviimise kogemusest. Muudatuse tulemusena väheneb rakendusuuringut läbiviiva konsortsiumi liikmete arv, kuid see võimaldab teha sisulisemat ja tihedamat koostööd asutuste vahel. Rakendusuuringute lühem periood toetab poliitikakujundamise protsessi, mille raames on uuringute tulemusi enamasti vaja lühema aja jooksul.

Alategevuses rakendatakse partneritele omafinantseeringu kohustust, rakendusuuringu maksumusest 21% katavad probleemipüstituse sõnastanud partnerid. Omafinantseeringu jagunemine võib olla partnerite vahel võrdne või jaguneda proportsionaalselt. Probleemipüstituse esitanud partnerid lepivad iseseisvalt kokku omafinantseeringu jagunemise, kuid vajadusel saab elluviija protsessi koordineerida.

Ideekorjehoovus valitud probleemipüstitustele saab lahendusi pakkuda vähemalt kahe asutuse teadus- ja arendustöötajatest moodustatud konsortsium, sealjuures peab konsortsiumi juhtpartneriks olema Eesti positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutus⁸. Konsortsiumi teistele liikmetele piiranguid ei seata, rakendusuuringu teostamisel võivad osaleda positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutused, akrediteeritud kõrgkoolid, ettevõtted, haiglad, muuseumid või teised asutused, kus on olemas vastavas valdkonnas pädevus ja võimekus rakendusuuringut ellu viia. Põhjendatud juhtudel võib konsortsiumisse kaasata ka välisriikide teadus- ja arendusasutusi ja nende teadus- ja arendustöötajaid. Konsortsiumi koosseis ja võimekus on ka üks uuringuettepanekute hindamiskriteeriumeid.

Rakendusuuringu konsortsium esitab elluviija poolt väljatöötatud vormil ettepaneku probleemipüstitusele vastava rakendusuuringu läbiviimiseks (edaspidi *uuringuettepanek*).

Punktides 2.1.3.12 kuni 2.1.3.21 kirjeldatakse rakendusuuringute uuringuettepanekute valikuprotsessi.

Uuringuettepanekute hindamiseks moodustab elluviija eraldi eksperdikomisjoni. Eksperdikomisjoni liikmed määrab elluviija, kuid komisjonis peavad olema esindatud probleemipüstituse esitanud partnerite esindajad, valdkonna sõltumatud eksperdid ja elluviija esindaja. Partnerite esindajad nimetatakse probleemipüstituse koostanud partnerite poolt. Sõltumatute ekspertide valikul tagab elluviija, et kaasatud eksperdil oleks hinnatavas valdkonnas pädevus ning puudub huvide konflikt uuringuettepaneku esitanud teadus- ja arendustöötajate ja asutuste osas. Elluviijal on õigus hindamisse kaasata ka hindamiskomisjoni väliseid eksperte.

Punktis 2.1.3.14 on sätestatud uuringuettepanekute hindamiskriteeriumid, alakriteeriumide kirjeldused, osakaalud ning lävendid. Hindamismetoodika arvestab perioodi 2021-2027

⁸ Nimekiri positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutustest: <https://hm.ee/korgharidus-ja-teadus/teadus-ja-arendustegevus/teadussusteemi-riiklik-korraldus#positiivselt-evalvee>

rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud üldisi vastavus- ja valikukriteeriumeid ning on mittediskrimineeriv ja läbipaistev.

Uuringuettepanekuid hinnatakse kahe hindamiskriteeriumi alusel: rakendusuuringu põhjendatus ja mõju ning uuringu teaduslik tase ja teostatavus. Mõlemad kriteeriumid on võrdse kaaluga, kumbki kriteerium annab 50% lõpphindest. Hindamiskriteeriumidel on alakriteeriumid. Esimese kriteeriumi raames hinnatakse uuringu põhjendatust, uuringu tulemuste mõju probleemi lahendamisele, uuringu panust rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisel, uuringu mõju valdkonna arengule, jätkusuutlikkusele ning järelkasvu tagamisele. Teise kriteeriumi alusel hinnatakse uuringu teaduslikku taset, meetodika asjakohasust, konsortsiumi pädevust ja võimekust uuringut ellu viia ning eelarve ja ajakava asjakohasust. Eelarve ja ajakava osas on lubatud põhjendatud juhtudel projekti agiilne juhtimine, kui uuringu alguses esineb teaduslik ebakindlus uurimisküsimuste või kasutatava meetodika osas. Vajadusel võib uuringu eelarvest jätta osa esialgu broneerimata. Broneerimata vahendite kasutamine otsustatakse uuringu käigus juhtkomisjoni otsusega.

Järgnevas tabelis on esitatud hindamismetoodika vastavus perioodi 2021-2027 rakenduskava seirekomisjoni kinnitatud valikukriteeriumidele.

Hindamiskriteerium	Alakriteerium	Vastavus seirekomisjoni kinnitatud valikukriteeriumidele
Kriteerium 1: rakendusuuringu põhjendatus ja mõju	1.1. Rakendusuuringu põhjendatus ning vastavus probleemipüstitusele, uuringu tulemuste mõju püstitatud probleemide lahendamisele (sh tulemuste rakendatavus ja rakendamise plaan)	3.2. Projekti põhjendatus
	1.2. Uurimisteema panus rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisse	3.1. Projekti mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele
	1.3. Uurimisteema ja tulemuste mõju uuringuvaldkonna arengule Eestis, sh uuringu mõju valdkonna järelkasvule ja jätkusuutlikkusele	
Kriteerium 2: rakendusuuringu teaduslik tase ja teostatavus	2.1. Uuringu uuenduslikkus ja teaduslik tase, sh meetodika asjakohasus	

	2.2. Konsortsiumi võimekus uuringut ellu viia (sh vastutavate täitjate ja põhitäitjate pädevus ja senise teadustöö tulemuslikkus) ning vajaliku taristu olemasolu	3.4. Toetuse taotleja suutlikkus projekti ellu viia
	2.3. Eelarve planeerimise asjakohasus ja kuluefektiivsus, ajakava põhjendatus ja realistlikkus; kommunikatsiooniplaani ja riskide maandamise plaani asjakohasus	3.3. Projekti kuluefektiivsus 3.2.3. Tegevuste ajakava on realistlik, arvestades mh tegevuste omavahelisi seoseid ja ajalist järjestust

Valikukriteeriumeid 3.1. projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega ning 3.5. projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrategia aluspõhimõtete ja sihtidega hinnatakse probleemipüstituste valikul (käskkirja lisa 1 punktis 2.1.3.7.). Rakendusuuringute valikult neid punkte üle ei hinnata, kuna rakendusuuringute ettepanekud koostatakse probleemipüstituste põhjal.

Hindamiskriteeriumeid hinnatakse skaalal 1 kuni 5, hinne üks vastab mitterahuldavale hinnangule ning hinne viis suurepärasele hinnangule. Hindeid antakse 0,5-punktise täpsusega. Pakkumusi hinnatakse konsensuslikult, seetõttu pole vajalik määrata valikukriteeriumide lõikes hindajate poolt antavate hindepunktide kõikumise lubatav maksimaalne vahemik ja käitumisreegel lubatust suurema kõikumise korral (nt kordushindamine).

Uuringuettepanekute hindamisel rakendatakse lävendit, kui esimese või teise hindamiskriteeriumi hinne on vähem kui 3,5 punkti, siis ei kuulu uuringuettepanek rahuldamisele ning vastava ettepaneku menetlemine lõpetatakse.

Ekspertkomisjon kinnitab igale rakendusuuringu uuringuettepanekule koondhinde, mis arvutatakse hindamiskriteeriumide kaalutud keskmisena. Koondhinnete alusel moodustatakse uuringuettepanekute pingeread. Juhul kui pingereas esineb võrdse punktisummaga taotlusi, eelistatakse neid taotlusi, mille esimese hindamiskriteeriumi (rakendusuuringu põhjendatus ja mõju) hinne on kõrgem.

Iga probleemipüstituse raames rahuldatakse elluvijja poolt uuringuettepanek, mis on lävendi ületanud ning saanud kõrgeima koondhinde. Kui ideekorjevoorus on piisavalt vahendeid ning probleemipüstitusele on esitatud mitu, üksteist mitte dubleerivat, uuringuettepanekut, siis on võimalik ekspertkomisjonil teha elluvijale ettepanek rahastada ka mitut rakendusuuringut. Kui uuringuettepanekute seas ei ole lävendit ületavaid pakkumusi, siis vastaval probleemipüstitusel rakendusuuringut ei rahastata.

Ekspertkomisjonil on õigus teha ettepanek seada uuringuettepaneku rahuldamisele täiendavad tingimused. See võib olla vajalik juhul, kui uuringuettepanek ei vasta terviklikult lähteülesande

eesmärkidele. Samuti võib olla vajalik täiendavate tingimuste seadmine, kui ühe probleemipüstituse raames rahastatakse mitut rakendusuringut, mille tegevused osaliselt kattuvad. Ekspertkomisjon saab sellisel juhul teha ettepanekuid dubleerimise ärahoidmiseks.

Lõpliku otsuse uuringuettepanekute rahuldamise ning täiendavate tingimuste seadmise osas langetab elluviija.

Punktis 2.1.4. kirjeldatakse rakendusuringute elluviimise ja juhtimise protsessi.

Punkti 2.1.4.1. kohaselt moodustab elluviija igale probleemipüstitusele, milles rakendusuringuid tellitakse, juhtkomisjoni. Juhtkomisjoni ülesanne on koordineerida uuringu elluviimist, sh jälgida uuringu edenemist, kooskõlastada uuringu tegevuste ja eelarve muudatused, hinnata vahe- ja lõpparuanded. Juhul, kui ühe probleemipüstituse raames rahastatakse mitut rakendusuringut, siis nende tegevust koordineerib sama juhtkomisjon. Sellega tagatakse, et rakendusuringute vahel ei esine kattuvusi ning uuringute tulemusi levitatakse konsortsiumide vahel. Juhul, kui vajalik (näiteks eelarvete aruteluks) võib elluviija kokku kutsuda juhtkomisjoni osalise koosseisuga, jättes koosseisust välja arutelu alla mitte kuuluva rakendusuringu teostaja esindajad.

Juhtkomisjoni kuulub kuni 7 liiget: probleemipüstituse esitanud partnerite esindajad, välised eksperdid, konsortsiumi(de) esindajad ning elluviija esindaja, sealhulgas võivad juhtkomisjoni kuuluda ekspertkomisjonis osalenud isikud. Juhtkomisjoni moodustamisel tuleb arvestada, et koosseisust 2/3 moodustaksid partnerite esindajad, välised eksperdid ja elluviija esindaja.

Juhtkomisjoni liikmed, kes ei ole nimetatud konsortsiumi poolt, hindavad rakendusuringu vahe- ja lõpparuandeid ning teevad elluvijale põhjendatud ettepaneku aruande heakskiitmise, täiendamise või tagasilükkamise osas. Vajadusel tellib elluviija lõpparuandele välise eksperti hinnangu, mis esitatakse juhtkomisjonile hindamise toetamiseks. Lõpparuande vastuvõtmise, täiendamise või tagasilükkamise otsuse langetab elluviija. Vahearuande tagasilükkamisel on elluvijal õigus rakendusuringu läbiviimine peatada ning rahastamine lõpetada. Lõpparuande tagasilükkamisel jätab elluviija konsortsiumile lõppmakse tegemata.

Rakendusuringu läbiviimise lõppemisel on juhtkomisjonil õigus teha rakendusuringu tellijatele (probleemipüstituse esitanud partnerite esindajatele ja elluvijale) teha ettepanek rakendusuringu tulemuste rakendamise kohta, sh vajadusel soovitusel jätkutegevuste osas.

Alategevus 1 puutumus horisontaalsete põhimõtetega.

Alategevusel on horisontaalsete põhimõtete edendamisele eeldatavalt positiivne mõju. Partnerite poolt koostatud probleemipüstituste valikul hinnatakse ka mõju horisontaalsete põhimõtete edendamisele (vastavalt käskkirja punktile 2.1.3.7. on hindamiskriteeriumi kaal 15%).

Kuna alategevus 1 puhul toetatakse uuringuid, mis panustavad nutika spetsialiseerumise valdkondade arengusse, siis võib eeldada, et paljud uuringud omavad puutumust ka horisontaalsete põhimõtetega. Meetme eeldatav mõju horisontaalsetele põhimõtetele on seotud uurimisrühmade tegevuse ning valdkonna uuringute kaudu: valdkonnas toimuva kohta luuakse vajalikku uut teadmist, mis on teaduspõhise poliitikakujundamise aluseks.

Uuringute rahastamise puhul ei seata juurdepääsupiiranguid lähtuvalt sotsiaalsest kuuluvusest: võimalused uuringus osaleda ei sõltu isiku soost, rassist ega rahvuslikust kuuluvusest või vanusest. Uuringutes osalemine on avatud kõigile, kes vastavad seatud muudele tingimustele (hindamine toimub eelkõige teadusliku taseme jt sõltumatute kriteeriumide alusel). Kuigi alategevus toetab erinevatel karjäärietappidel teadlasi, ei diskrimineerita kedagi tulenevalt vanusest. Hindamise käigus hinnatakse muu hulgas ka kraadiõppurite kaasamist (teadlaste järelkasvu tagamine), et tagada ka noortele teadlastele ligipääs rahastusele.

Punktis 2.2. on sätestatud sekkumise teine alategevus: teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika analüüsimine ja seire ning teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika kujundajate ja elluvijate pädevuse kasvatamine.

TAIE arengukava seab arengukava kehtimise perioodi (2021-2035) jaoks ambitsioonikad eesmärgid: 1) Eesti teadus on kõrgetasemeline, mõjus ja mitmekesine; 2) Eesti areng tugineb teaduspõhistele ja innovaatilistele lahendustele; 3) Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmismahuka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja eksporti ning investeringuid kõigis Eesti piirkondades. Toodud eesmärkide saavutamise eeldab arengukavas planeeritud teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonna tegevuste järjepidevat analüüsimist ja seiret. Sealjuures on vaja hinnata TAIE arengukava eesmärkide täitmist, rakendatud tegevuste ja meetmete tõhusust ning mõju. Ühtlasi on vaja jälgida rahvusvahelisi suundumusi, sealhulgas kaardistada teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonna parimaid praktikaid välisriikidest. Kirjeldatud tegevused võimaldavad tõenduspõhiselt kujundada teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitikat ning tagada sellega poliitika mõjususe.

Punktiga 2.2.1. määratakse alategevus 2 partnerid, kelleks on Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Riigikantselei ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus. Partnerite ülesanne on välja pakkuda teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga seotud uuringute ja analüüside ettepanekuid, osaleda juhtkomisjoni töös ning koordineerida uuringute ja analüüside läbiviimist. Partneritel on alategevuses ka omafinantseeringu kohustus.

Punktis 2.2.2. sätestatakse toetatavad tegevused. Alategevus 2 raames toetatakse rakendusuuringu, poliitikaanalüüside ja eksperdihinnangute tellimist, sealhulgas välisekspertide kaasamist ning nendelt eksperdihinnangute ja analüüside tellimist. Tegevuse raames tellitavad rakendusuuringud, poliitikaanalüüsid ja eksperdihinnangud peavad olema seotud TAIE arengukava teadussuuna ning teadmussiirde suuna seire ja analüüsimisega.

Samuti toetatakse partnerite ja elluvijate asutustes teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika kujundajate ja elluvijate pädevuse kasvatamist koolitustel, seminaridel, õppereisidel osalemise kaudu. Antud tegevuse eesmärk on toetada oskuste arendamist ja teadmiste omandamist, mis on vajalikud TAIE arengukava eesmärkide saavutamiseks tarvilike tegevuste väljatöötamisel ning rakendamisel.

Punktis 2.2.3. sätestatakse rakendusuuringu, poliitikaanalüüside ja eksperdihinnangute ettepanekute kogumise protsess. Elluvijate koordineerib partneritelt poliitikaanalüüside, rakendusuuringu ja eksperdihinnangu vajaduste väljaselgitamist. Ettepanekuid võib esitada

ka elluviija ise. Ettepanekute põhjal koostab elluviija esialgse uuringute plaani, mis esitatakse partneritele kooskõlastamiseks.

Punktis 2.2.4. sätestatakse alategevuse elluviimiseks ning otsuste langetamiseks juhtkomisjoni moodustamine. Juhtkomisjoni kutsub kokku elluviija ning sinna kuuluvad partnerite ja elluviija esindajad. Juhtkomisjoni liikmed kooskõlastab elluviija eelnevalt rakendusasutusega.

Punktiga 2.2.5. täpsustatakse, et juhtkomisjoni ülesanne on iga-aastase uuringute plaani kinnitamine, ettepanekute tegemine tegevuste osas ning uuringute läbiviimise koordineerimine.

Vastavalt uuringute plaanile ning juhtkomisjoni otsusele sõnastatakse tellitavate rakendusuringute, poliitikaanalüüside ja eksperdihinnangute jaoks lähteülesanne, milles tuuakse ära probleemipüstitus, uuringu/analüüsi eesmärgid ja oodatavad tulemused. Lähteülesande koostamise eest vastutavad uuringuettepaneku teinud asutused, vajadusel elluviija koordineerib ja toetab lähteülesande koostamise protsessi. Üldjuhul on alategevuse raames tellitud rakendusuringute, poliitikaanalüüside ja eksperdihinnangute tulemusteks poliitikasoovitused või rakendatavad lahendused.

Punktis 2.2.6. on täpsustatud, et rakendusuringuid, poliitikaanalüüse ja eksperdihinnanguid võib koostada elluviija ise või tellib elluviija need teenusena.

Punktis 2.2.7. sätestatakse, et alategevuse raames toetatud tegevuste puhul katavad osalevad partnerid omafinantseeringuna 21% tegevuse maksumusest. Rakendusuringute, poliitikaanalüüside ja eksperdihinnangute puhul katavad omafinantseeringu vastava uuringu/analüüsi ettepaneku teinud asutused. Koolituste, seminaride ja õppereiside puhul tasuvad kõik osalevad asutused oma töötaja kuludest 21%.

Alategevus 2 puutumus horisontaalsete põhimõtetega

Alategevus 2 puhul ei esine puutumust järgmiste horisontaalsete põhimõtetega: keskkonnahoid, kliimanetraalsus, regionaalareng, kuna tegevuse raames toetatakse laiemalt teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika analüüsimist ja seiret.

Tegevuste korraldamisel ei seata juurdepääsupiiranguid lähtuvalt sotsiaalsest kuuluvusest: teadus- ja arendusuringuid, poliitikaanalüüse ja eksperthinnanguid tellitakse läbipaistvalt riigihangete seaduse reeglistikku järgides. Uuringute ja analüüside pakkumuste esitamine on avatud kõigile, olenemata isiku soost, rassist, rahvuslikust kuuluvusest või vanusest. Hindamiskriteeriumiks on teaduslik tase või muud pädevust määravad tunnused. Seega ei kahjusta tegevus võrdsete võimaluste tagamisega seotud põhimõtteid.

Alategevuse raames läbiviidavate ürituste korraldamisel võetakse arvesse, et tagatud oleks üritusele ligipääsetavus⁹ ning et üritused oleksid korraldatud keskkonnahoidlike põhimõtteid järgides.

Punktis 2.3. on reguleeritud kolmas alategevus: ministeeriumide ja Riigikantselei teadusnõunike või teadus- ja arendustegevuse-alase nõustamise eest vastutavate töötajate ja

⁹ ÜKP fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskuse juhend, kuidas korraldada ligipääsetavat üritust: <https://kompetentsikeskus.sm.ee/et/vordsed-voimalused/ligipaasetavus/ligipaasetavuse-parandamine/ligipaasetavus-sundmustele-ja-uritustele/kuidas-korraldada-ligipaasetavat-uritust>

erialaliitude arendusnõunike pädevuse kasvatamine ja koostöö toetamine ning ministeeriumide ametnike teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni-alase pädevuse kasvatamine.

Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rakendamise võimekuse tõstmisel on kesksel kohal teadlikkuse tõstmine ja pädevuse kasvatamine. RITA programmis käivitati edukalt ministeeriumide teadusnõunike ning erialaliitude arendusnõunike ametikohad. Teadusnõunike tegevuse eesmärgiks on nõustada ministeeriumi TA küsimustes, korraldada TA-alast koostööd ning töötada välja ministeeriumi TA plaane ja kavasad. Arendusnõunike töökohad loodi erialaliitudesse, eesmärgiga nõustada liite TA küsimustes, koordineerida ja toetada liidu liikmete TA tegevust, korraldada sektorite ülest ja rahvusvahelist koostööd. RITA+ sekkumises jätkatakse nii teadusnõunike kui arendusnõunike tegevuse toetamisega. Kuna mõnes ministeeriumis on teadusnõunikele antud erinev ametinimetus ning mõnes ministeeriumis teadusnõuniku ametikoht puudub, siis on käesolevas sekkumises sihtrühma laiendatud ning sekkumise tegevustest võivad osa võtta ka ministeeriumis teadus- ja arendustegevuse valdkonna nõustamise eest vastutavad teised töötajad.

Alategevus 3 raames on uue tegevusena kavas ministeeriumide ametnike seas laiemalt tõsta teadlikkust teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnast ning teadmuspõhisest poliitikakujundamisest. Selleks töötatakse välja vastav koolitusprogramm ning toetatakse keskselt ministeeriumide ametnike osalemist nimetatud koolitusel.

Punktis 2.3.1. sätestatakse alategevuse toetatavad tegevused.

Alategevuse raames toetatakse ministeeriumide ja Riigikantselei teadusnõunike või teadus- ja arendustegevuse-alase nõustamise eest vastutavate töötajate ning erialaliitude arendusnõunike osalemist koolitustel, seminaridel ja õppereisidel. Ühtlasi toetatakse viimaste korraldamist, lähtudes sihtrühma vajadustest. Tegevuse all toetatakse ka ühisürituste korraldamist ja nendes osalemist, mis toetavad sihtrühma omavahelist suhtlust ja koostööd.

Alategevus 3 puhul on tegemist jätkutegevusega. RITA programmist toetati, lisaks palgakuludele, ka teadus- ja arendusnõunike vajadustest lähtuvaid koolitus- ja koostöötegevusi. Nende tegevustega jätkatakse RITA+ sekkumise raames, kuna RITA mõjuanalüüsist selgus, et teadus- ja arendustegevuse valdkonna pädevuse kasvatamine ning omavahelise koostöö toetamine vajab nõunike puhul jätkuvalt välist tuge.

Kirjeldatud tegevuse raames on kavandatud oluliselt suurendada rahvusvahelise koostöö ja võrgustumisega seotud tegevusi. RITA mõjuanalüüsist ning arendusnõunike tegevuse tagasisideküsitlusest selgus, et rahvusvahelise koostöö edendamine ei ole seni olnud kõigi nõunike fookuses. Seetõttu seatakse alategevuses eesmärgiks korraldada nõunikele vähemalt kord aastas õppereis välisriikidesse, mis võimaldaks nõunikel luua sidemeid vastavate riikide partneritega ning õppida sealsetest kogemustest.

RITA+ sekkumises on uue tegevusena kavas toetada ministeeriumide ametnike teadlikkuse kasvatamist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnas. Kirjeldatud tegevuse vajadus ilmes RITA programmi mõjuanalüüsist, milles tuvastati, et teadmuspõhise poliitikakujundamise edendamise jaoks on vaja kasvatada vastavat päevust ministeeriumide töötajate seas laiemalt. Seetõttu toetatakse RITA+ sekkumises teadus- ja arendustegevust,

innovatsiooni ning teadmuspõhist poliitikakujundamist tutvustava koolitusprogrammi väljatöötamist ning selles osalemist.

Punktis 2.3.2. sätestatakse, et kolmanda alategevuse raames korraldatud üritused viiakse läbi järgides keskkonnahoidlike sündmuste korraldamise põhimõtteid. Vastavad põhimõtted on sätestatud Kliimaministeeriumi keskkonnahoidlike sündmuste korraldamise juhendis⁸.

Punktiga 2.3.3. sätestatakse, et alategevuse 3 raames kavandatavaid tegevusi viiakse ellu vastavalt sihtrühma huvidele ja vajadustele. Elluviija koostab vähemalt kord aastas koolitus- ja tegevusplaani, lähtudes sihtrühma sisendist. Koolitus- ja tegevusplaan kooskõlastatakse tegevuse sihtrühmaga ning rakendusasutusega.

Punktis 2.3.4. täpsustatakse, et kuigi alategevuse peamine eesmärk on ühistegevuste toetamine, on põhjendatud juhtudel võimalik toetada ka sihtrühma individuaalseid tegevusi (näiteks koolitustel osalemist). Kuid sellisel juhul peab vastav tegevus olema kooskõlas RITA+ sekkumise eesmärkidega (sh toetama teadus- või arendusnõuniku pädevuse kasvatamist teadus- ja arendustegevuse valdkonnas) ning tegevuse põhjendatust hindab nii elluviija kui rakendusasutus.

Punktiga 2.3.5. sätestatakse, et alategevus 3 puhul antakse erialaliitudele toetust riigiabi mõistest vähese tähtsuse abina. Riigiabi andmise analüüsi on esitatud seletuskirja kolmandas punktis.

Punktis 2.3.6. on toodud vähese tähtsuse abi andmise nõuded.

Punktis 2.3.7. sätestatakse, et kõiki alategevuse tegevusi võib läbi viia elluviija ise või tellib elluviija need teenusena.

Alategevus 3 puutumus horisontaalsete põhimõtetega.

Alategevuse raames kavandatavad koolitused, seminarid ja õppereisid võivad käsitleda horisontaalsete põhimõtetega seotud teemasid (keskkonnahoid, kliimaneutraalsus, regionaalselt tasakaalustatud areng, sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused, ligipääsetavus). Siiski ei ole alategevuse eesmärk horisontaalsete põhimõtete edendamine, vaid sihtrühmade vajadustest lähtuvad teadus- ja arendustegevuse-alased koolitus- ja koostöötegevused, seega alategevuse raames puutumust horisontaalsete põhimõtete edendamisse ei hinnata. Tegevuste kavandamisel tagatakse elluviija poolt, et diskrimineerimist soo, rassi, etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuse, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse põhjal ei esine.

Alategevuse raames läbiviidavate ürituste korraldamisel võetakse arvesse, et tagatud oleks üritusele ligipääsetavus¹⁰ ning üritused oleksid ellu viidud keskkonnahoiu põhimõtteid järgides⁸.

Punktis 2.4. sätestatakse neljas alategevus: Eesti Teadusinfosüsteemi arendus

¹⁰ ÜKP fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskuse juhend, kuidas korraldada ligipääsetavat üritust: <https://kompetentsikeskus.sm.ee/et/vordsed-voimalused/ligipaasetavus/ligipaasetavuse-parandamine/ligipaasetavus-sundmustele-ja-uritustele/kuidas-korraldada-ligipaasetavat-uritust>

Eesti Teadusinfosüsteem on teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse alusel loodud riiklik register, mille eesmärk on Eesti teadus- ja arendustegevusega seotud andmete ühtseks tervikuks koondamine. ETIS-e arendamisega seotud koostöö tagamiseks on haridus- ja teadusministri käskkirjaga moodustatud Eesti Teadusinfosüsteemi arendamise juhtkomitee (edaspidi *ETIS-e juhtkomitee*).

Punktis 2.4.1. loetletakse alategevuse raames toetatavad tegevused. Nendeks on ETIS-e uute moodulite väljatöötamine ja olemasolevate edasiarendamine, aga ka uute liideste ja teenuste loomine ning küberturvalisuse tagamisega seotud arendustegevused. Lisaks toetatakse ETIS-e sidustamist teiste infosüsteemidega. ETIS-st on vaja järjepidevalt arendada ja täiendada, et infosüsteem vastaks riigi ja kasutajate vajadustele ning toetaks strateegiliste ja operatiivsete otsuste tegemist, sh toetaks teaduspõhist poliitikakujundamist.

Punktis 2.4.2. täpsustatakse, et ETIS-e arendused luuakse vastavalt kehtivatele riiklikele nõuetele, sh arvestades ligipääsetavuse nõudega¹¹. Sellega toetatakse alategevuse raames horisontaalset põhimõtet ligipääsetavus ning tagatakse, et Eesti keskne teaduse infosüsteem oleks kasutatav kõikide elanike poolt.

Punktis 2.4.3. sätestatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi ja elluviija rollid ETIS-e arendamisel. Haridus- ja Teadusministeerium on ETIS-e vastutav töötleja, elluviija on volitatud töötleja. ETIS-e arendamine toimub kahe asutuse koostöös.

Punktiga 2.4.4. täpsustatakse, kuidas toimub ETIS-e arendusega seotud otsustusprotsess. ETIS-e arendamine viiakse läbi vastavalt ETIS-e arenduskavale, mis kinnitatakse elluviija juhatuse käskkirjaga. Arenduskava lepatakse kokku Haridus- ja Teadusministeeriumi ning elluviija vahel. Arenduskava koostamise sisendiks on ETIS-e strateegilised eesmärgid ja arendussuunad (kinnitatud ETIS-e juhtkomitee poolt), Haridus- ja Teadusministeeriumi sisend ning ETIS-e kasutajate ettepanekud. Elluviija kogub iga-aastaselt kokku teadus- ja arendusasutuste, teadus- ja arendustegevust finantseerivate asutuste, ministeeriumide jt ETIS-e kasutajate sisendi ETIS-e arendusvajaduste kohta ning selle alusel korrigeerivad elluviija ja ministeerium ETIS-e arenduskava.

Punktiga 2.4.5. täpsustatakse, et ETIS-e arendused tellitakse teenusena või teostab neid elluviija.

Alategevus 4 puutumus horisontaalsete põhimõtetega.

Alategevus 4 puhul on tegemist infosüsteemide arendamisega, seega esineb alategevusel puutumus horisontaalse põhimõttega ligipääsetavus. Vastavalt käskkirja lisa 1 punktile 2.4.2. luuakse kõik ETIS-e uued arendused vastavalt kehtivatele ligipääsetavuse nõuetele (sh arvestades Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti kodulehel avaldatud digiligipääsetavuse nõudeid).

Punktiga 2.5. selgitatakse RITA+ sekkumise puutumust ei kahjusta oluliselt põhimõttega. Lähtuvalt Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja

¹¹ Digiligipääsetavuse nõuded on esitatud Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti kodulehel: <https://ttja.ee/digiligipaasetavuse-tagamine/nouded>

kasutamise üldised tingimused“ § 41 lõikest 1 punktist 7 kehtestatakse asjakohasel juhul nõuded, mille kohaselt ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnanäesmärgile.

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH (ing.k. *do no significant harm* ehk ei kahjusta oluliselt) analüüsist lähtuvalt ei tuvastatud meetmel potentsiaalselt olulist kahju keskkonnanäesmärkidele ning seega täiendavate nõuete kehtestamiseks puudub vajadus. Toetuse andmise tingimuste koostamisel on arvestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatuga. Vastav analüüs on esitatud seletuskirja lisa 1.

Toetust ei anta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058 artiklis 7 nimetatud valdkondade/tegevustega seotud uuringuteks.

Horisontaalsed tegevused

Lisaks käskkirja lisa 1 punktis 2 nimetatud alategevustele 1-4, viiakse RITA+ sekkumise raames elluvijja poolt läbi ka horisontaalseid tegevusi. Nendeks on teaduskommunikatsiooni tegevused ning uuringute ja analüüsides kvaliteedi tagamiseks eksperdihinnangute tellimine.

RITA+ sekkumine seab senisest suuremat rõhku teaduskommunikatsioonile, mille eesmärk on tutvustada teadust ja selle tulemusi laiemale avalikkusele, luues eeldused teaduse paremaks lõimimiseks ühiskonda. Selleks, et muuta teaduse rolli poliitikakujundamises ning kaasata teadlasi ja eksperte otsuste langetamise, tuleb tagada teaduse laiem väärtustamine. Selle oluline osa on teadustulemuste kättesaadavaks tegemine ning teadustöö väärtuse selgitamine avalikkusele. RITA+ sekkumise raames tellitud uuringutele ja analüüsides korraldatakse elluvijja poolt tulemuste tutvustamisega seotud tegevusi ja üritusi.

Ühtlasi vastutab elluvijja RITA+ sekkumise raames tellitud rakendusuuringu ja poliitikaanalüüsides kvaliteedi eest. Selle tagamiseks tellib elluvijja vajadusel uuringute lähteülesannetele ja/või uuringute tulemustele välise eksperdihinnangu. Nimetatud tegevus on kooskõlas ka RITA mõjuanalüüsi tulemustega, milles toodi välja, et lähteülesande koostamises ja pakkumiste hindamises tuleks lisaks ministriumide ametnikele kaasata ka vastava valdkonna eksperte ja teadlasi.

Eelnõu punktis 3 reguleeritakse RITA+ sekkumise oodatud tulemused.

Toetuse andmise oodatavad tulemused lähtuvad „Eesti 2035“ strateegilistest sihtidest „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ja „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ ning TAIE arengukava üldesmärgist „Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkuse suurendamine, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele“ ning alaesmärgist „Eesti areng tugineb teadmuspõhistele ja innovaatilistele lahendustele“.

RITA+ oluline eesmärk on parandada ministriumide (laiemalt avaliku sektori) ning erialaliitude teadus- ja arendustegevuse-alast pädevust ja võimekust ning rakendada teadus- ja

arendustegevuse tulemusi ühiskonna ja majanduse hüvanguks. Seetõttu ei ole RITA+ sekkumise kavandamisel keskendunud vaid nendele tegevustele, mis otseselt väljenduvad sekkumise tulemus- ja väljundnäitaja taseme saavutamises, vaid ka toetatavatele tegevustele, mis aitavad kaasa sekkumise eesmärkide saavutamisele.

Tulemused saavutatakse toetatavate tegevuste elluviimise kaudu:

Alategevus 1: ministriumide valitsemisalade ülestel teemadel interdistsiplinaarsete rakendusuuringute toetamine nutika spetsialiseerumise valdkondades ühiskonna ja majanduse olemasolevate ja eesseisvate väljakutsete lahendamiseks.

Alategevuse 1 raames tellitakse riigile vajalikke strateegiliselt olulisi rakendusuuringuid, mille tulemusena töötatakse välja uuenduslikke lahendusi ühiskonna ja majanduse väljakutsetele nutika spetsialiseerumise valdkondades. Rakendusuuringute tulemuseks on rakendatavad poliitikasoovitused ja/või välja töötatud lahendused (mudelid, prototüübid, IT lahendused, rakendused vm). Rakendusuuringute tellimine annab ministriumidele ja Arenguseire Keskusele vajalikke teadustulemusi, mida on võimalik kasutada poliitikakujundamises, sh näiteks õigusloomes, riigi või kohalike omavalitsuste teenuste arendamisel ja pakkumisel. Lisaks kasvab alategevuse partnerite pädevus teadus- ja arendustegevuse tellimises ja rakendamises. Seega toetab alategevus teadmuspõhist poliitikakujundamist.

Samuti suureneb alategevus 1 toel teadus- ja arendustegevusega tegelevate asutuste võimekus viia läbi ühiskonna ja majanduse jaoks olulisi rakendusuuringuid ning asutustes arenevad vastavad teadussuunad. Muutus on oluline, et tagada Eestis tehtava teadus- ja arendustegevuse parem kooskõla ühiskonna ja majanduse vajadusega ning see toetab „Eesti 2035“ sihtide ning TAIE arengukava teadmussiirde suuna eesmärgi saavutamist.

Alategevus 2: teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika analüüsimine ja seire ning teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika kujundajate ja elluviijate pädevuse kasvatamine.

Selle tegevuse tulemusena tagatakse TAIE arengukava teadussuuna ja teadmussiirde suuna elluviimise seire ning arengukava eesmärkide täitmise teadus- ja tõenduspõhine hindamine. TAIE arengukava seab kuni aastani 2035 ambitsioonikad eesmärgid teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse valdkonnas. Alategevuse raames läbi viidud rakendusuuringud, poliitikaanalüüsid või tellitud eksperdihinnangud toetavad teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika kujundamist ning võimaldavad tõenduspõhiselt hinnata arengukava tegevuste tõhusust ja mõju.

Lisaks suureneb alategevuse tulemusena teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika kujundamise ja elluviimise eest vastutavate töötajate pädevus, kuna alategevuse raames toetatakse töötajate osalemist koolitustel, seminaridel ja õppereisidel.

Alategevus 3: ministriumide ja Riigikantselei teadusnõunike või teadus- ja arendustegevuse-alase nõustamise eest vastutavate töötajate ja erialaliitude arendusnõunike teadus- ja arendustegevuse pädevuse kasvatamine ja koostöö toetamine ning ministriumide ametnike teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni-alase pädevuse kasvatamine.

Antud tegevuse tulemusena kasvab ministriumide ja Riigikantselei teadusnõunike (või

teadus- ja arendustegevuse nõustamise eest vastutavate töötajate) ning erialaliitude arendusnõunike pädevus teadus- ja arendustegevuse valdkonnas. Pädevuse kasvatamiseks viiakse läbi koolitusi, seminare, õppereise ja muid koostöötegevusi. Teadusnõunike pädevuse kasvatamise eesmärk on toetada ministeeriumides teaduspõhise poliitikakujundamise protsessi ning tagada, et ministeeriumidel oleks teadusnõuniku näol olemas tugi teadus- ja arendustegevuse tellimises ja rakendamises. Erialaliitude arendusnõunike pädevuse kasvatamise eesmärk on tagada, et liitudel oleks olemas võimekus oma liikmeid nõustada teadus- ja arendustegevust puudutavates küsimustes.

Ühtlasi tõuseb alategevus 3 tulemusena laiemalt ministeeriumide ametnike teadlikkus teadus- ja arendustegevusest ja innovatsioonist ning ametnikud on võimelised teadus- ja arendustegevust tellima ja selle tulemusi oma töös rakendama. Tulemuse saavutamiseks toetatakse ministeeriumide töötajate osalemist vastavas koolitusprogrammis.

Alategevus 4: Eesti Teadusinfosüsteemi arendus.

Selle tegevuse tulemusena on loodud uued ETIS-e moodulid, teenused ja liidesed, olemasolevad moodulid on vajadusel kaasajastatud ning ETIS on sidustatud teiste relevantsete infosüsteemidega. Samuti on tagatud keskkonna ning ETIS-es olevate andmete turvalisus. ETIS-e arenduste eesmärk on tagada, et infosüsteem vastaks Eesti teadus- ja arendussüsteemi vajadustele ning toetaks andmepõhiselt olemasoleva teadus- ja arendustegevuse teabe kasutuselevõttu ja teaduspõhist poliitikakujundamist. Sekkumise tulemusena luuakse ministeeriumidele paremad võimalused ETIS-e kaudu valdkondliku teadus- ja arendustegevuse meetmete rakendamiseks, sh konkursside ja taotlusvoorude läbiviimiseks, taotluste ja aruannete menetlemiseks.

Punktis 3.2. on esitatud sekkumise seire ja hindamise näitajad. Meetmete nimekirja tulemus- ja väljundnäitajate mõõtmismetoodika ning sihttasemete seadmise alused on detailselt kirjeldatud Rahandusministeeriumi seire juhendi lisa (näitajate metoodika).

Sekkumise tulemusnäitajaks on toetatud innovatsiooniprojektide arv - innovatsiooniprojektid peavad põhinema teadus- ja arendustegevusel ning pakkuma praktilist, (Eesti jaoks) uut lahendust eelnevalt määratletud probleemidele. Näitajaga mõõdetakse esimese ja teise alategevuse raames tellitud rakendusuringuid, mille tulemused on võetud partnerite poolt kasutusele või mille katsetamist ja testimist jätkatakse jätkutegevustes. Näitaja sihttase aastaks 2029 on 15.

Sekkumise väljundnäitajaks on ühistes teadusprojektides osalevad teadusasutuste arv. Loendatakse unikaalsete teadusasutuste ja kõrgkoolide arvu, kes teevad koostööd ühistes teadusprojektides. Ühises uurimisprojektis osaleb vähemalt üks teadusasutus ja partner (näiteks ettevõtte, teine teadusasutus, kõrgkool, avaliku sektori asutus või organisatsioon jne). Teadus- ja arendustegevuse alane koostöö võib olla uus või olemasolev ning see peaks kestma vähemalt toetatava projekti kestuse. Näitaja hõlmab aktiivset osalemist ühises uurimisprojektis ning arvesse ei lähe lepingulised kokkulepped, mille puhul toetatavas projektis puudub aktiivne koostöö. Näitajaga loendatakse rakendusuringute konsortiumides osalevate teadus- ja arendusasutuste arvu. Näitaja sihttase aastaks 2029 on 16.

Lisaks meetmete nimekirja näitajatele seatakse sekkumise raames ka igale alategevusele väljundnäitaja, mille eesmärk on mõõta RITA+ sekkumise tegevuste mahtu.

- Alategevus 1: läbiviidud rakendusuuringute arv. Näitajaga loendatakse alategevuse raames tellitud ja läbiviidud rakendusuuringuid, mille lõpparuande on elluviija heaks kiitnud. Näitaja andmed koondab ja esitab elluviija kumulatiivselt kord aastas. Näitaja sihttaseme seadmisel on arvestatud, et toetusperioodil viiakse läbi vähemalt kolm ideekorjevooru ning igas voorus rahastatakse kuni seitset rakendusuuringut. Kokku on sekkumise raames kavas 20 rakendusuuringu tellimine.
- Alategevus 2: läbiviidud rakendusuuringute, poliitikaanalüüside ja eksperdihinnangute arv. Näitajaga loendatakse alategevuse raames tellitud ja läbiviidud rakendusuuringuid, poliitikaanalüüsi ja eksperdihinnanguid, mille lõpparuanded või hinnangud on elluviija heaks kiitnud. Näitaja andmed koondab ja esitab elluviija kumulatiivselt kord aastas. Näitaja sihttaseme seadmisel on arvestatud RITA programmi tegevus 4 kogemusega, sellest lähtuvalt on kavandatud, et aastas tellitakse kaks kuni kolm rakendusuuringut, poliitikaanalüüsi või eksperdihinnangut. Kokku on perioodil kavandatud tellida 16 rakendusuuringut, poliitikaanalüüsi või eksperdihinnangut (näitaja puhul arvestatakse tellitud rakendusuuringud, poliitikaanalüüsid ja eksperdihinnangud kokku).
- Alategevus 3: läbiviidud koolituste, seminaride, õppereiside arv. Näitajaga loendatakse alategevuse raames teadus- ja arendusnõunikele korraldatud koolituste, seminaride ja õppereiside arvu. Ühtlasi loetakse näitaja alla ka need koolitused, seminarid ja õppereisid, mis on korraldatud kolmanda osapoole poolt, kuid milles osalemist RITA+ sekkumise raames toetatakse. Ürituse maksumuse piirmäära näitaja puhul ei rakendata. Näitaja andmed koondab ja esitab elluviija kumulatiivselt kord aastas. Näitaja sihttaseme seadmisel on arvestatud, et aastas korraldatakse sihtrühmale kaks õppereisi ning viiakse läbi keskmiselt kolm koolitust või seminari. Kokku on toetusperioodil kavandatud 34 ürituse läbiviimine.
- Alategevus 3: koolitusprogrammis osalenud unikaalsete isikute arv. Näitajaga loendatakse ministeeriumide ametnikke, kes osalevad RITA+ sekkumise raames väljatöötatud teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni käsitlevas koolitusprogrammis. Näitaja alla arvestatakse üksnes need isikud, kes on koolitusprogrammi nõutud mahus (vähemalt 75%) läbinud. Näitaja andmed koondab koolitusprogrammi läbiviija ja esitab need elluviijale. Elluviija esitab andmeid kumulatiivselt kord aastas. Näitaja sihttaseme seadmisel on arvestatud, et koolitust viiakse läbi vähemalt 6 korda ning igas koolitusgrupis osaleb 25 isikut.
- Alategevus 4: ETIS-es läbiviidud taotlusvoorude arv. Näitajaga loendatakse, mitu teadus- ja arendustegevuse rahastamise taotlusvooru on toetuse perioodil ETIS-es korraldatud. Näitaja alla kuuluvad Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas Euroopa Liidu struktuurifondide vahendite kasutuselevõtuga seotud taotlusvoorud, mis toetavad teadmussiiret ning teadus- ja arendustegevuse rakendamist ühiskonna ja majanduse hüvanguks ning ministeeriumide poolt korraldatud taotlusvoorud. Muid tavapäraseid ETIS-e taotlusvoore (näite personaalsete uurimistoetuste iga-aastast taotlusvooru) näitaja tulemustes ei arvestata. Näitaja andmed koondab ja esitab elluviija kumulatiivselt kord aastas. Näitaja sihtase aastaks 2029 on 30.

Eelnõu punktis 4 määratakse RITA+ sekkumise rakendusasutus, milleks on Haridus- ja Teadusministeerium, ning rakendusüksus, mille ülesandeid täidab Riigi Tugiteenuste Keskus.

Eelnõu punktiga 5 määratakse sekkumise elluviija ja partnerid.

RITA+ sekkumise elluviija on SA Eesti Teadusagentuur (edaspidi *ETAG*). Elluviija määramisega kehtestab käesolev käskkiri volitusnormi tegevuse rakendusaktide loomiseks.

ETAG on riigi sihtasutus, mille ülesanded on määratud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduses (edaspidi *TAKS*) ja asutuse põhikirjas. Vastavalt TAKS-i §-le 12¹, ETAG muuhulgas korraldab ja viib läbi uurimistoetuste taotluste hindamist, määrab uurimistoetused, korraldab teadusprogrammides, sh rahvusvahelistes teadusprogrammides osalemiseks võetud kohustuste täitmist, jälgib ja analüüsib uurimistoetuste kasutamisel tekkinud teadusliku informatsiooni kättesaadavust. Asutuse põhikirjas on täiendavalt välja toodud, et ETAG töötleb volitatud töötlejana Eesti Teadusinfosüsteemi, osaleb riiklike ja Euroopa Liidu teadus- ja arendustegevusega seotud programmide ettevalmistamisel, koordineerib ja rakendab ministeeriumi poolt kinnitatud programme, vahendab Eesti teadlaskonnale informatsiooni teadusorganisatsioonide, - programmide ning -fondide kohta ning nõustab teadus- ja arendustegevusega seotud asutusi vastavates programmides ja projektides osalemise ettevalmistamisel ning täitmisel, tutvustab Eesti teaduse saavutusi avalikkusele ja huvigruppidele Eestis ja väljaspool Eestit ning edendab teaduskommunikatsiooni.

RITA+ sekkumise elluviija valiku kriteeriumiks on vastava kompetentsi olemasolu ja varasem kogemus sarnaste tegevuste läbiviimisel, mis loob eeldused antud sekkumise edukaks elluviimiseks. Ühtlasi lähtuti otsuse puhul ka tegevuste järjepidevusest, kuna RITA+ sekkumise puhul on tegemist jätkutegevusega RITA programmile. Viimase elluviija on samuti olnud Eesti Teadusagentuur. ETAG-i on koondunud Eesti teadusrahastuse põhiinstrumentide (mh uurimistoetuste, arendusgrantide, infrastruktuuri toetuste) menetlemine, sh taotlusvoorude korraldamine, taotluste hindamiste korraldamine, lepingute haldamine ja aruannete hindamiste korraldamine. Samuti tegeleb ETAG teaduskommunikatsiooni edendamise ja on Eesti Teadusinfosüsteemi volitatud töötleja. ETAG-is on olemas kompetents ning vajalikud ressursid sekkumise elluviimiseks. Samuti toetab elluviija valik siseriikliku praktikat, mille puhul kõik teadus- ja arendustegevusega seotud toetused ja meetmed koondatakse ühte asutusse, lihtsustades teadlaste ja teadus- ja arendusasutuste jaoks teadusrahastuse taotlemise protsessi, vähendades teadusrahastuses killustatust ning hoides ära tegevuste ja kompetentside dubleerimist.

Punktiga 5.2. määratakse RITA+ sekkumise alategevuste 1 ja 2 partnerid.

Alategevus 1 partneriteks on Eesti Vabariigi ministeeriumid ja Arenguseire Keskus, partnerite vajadustest lähtuvalt tellitakse rakendusuringuid. Partnerid osalevad rakendusuringute probleemipüstituste sõnastamisel, lähteülesannete koostamisel, rakendusuringute läbiviimise juhtimises. Ühtlasi rahastavad partnerid rakendusuringu maksumusest 21%.

Alategevus 2 partneriteks on asutused, mille vastutusalas on teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika kujundamine ja elluviimine: Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Riigikantselei, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus. Partnerid osalevad uuringuvajaduste sõnastamises, osalevad juhtkomisjoni töös, koordineerivad uuringute ja analüüside elluviimist ning katavad tegevuse rahastamise maksumusest 21%.

Eelnõu punktis 6 nimetatakse RITA+ sekkumise sihtrühmad.

Tegevuse sihtrühma moodustavad Eesti Vabariigi ministeeriumid, Riigikantselei, Arenguseire Keskus, positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutused, teadus- ja arendustegevusega tegelevad asutused (sh rakenduskõrgkoolid) ja ettevõtted, erialaliidud ning nende asutuste töötajad (sh doktorandid).

Alategevus 3 puhul on sihtrühmaks eelkõige ministeeriumides ja Riigikantsleis töötavad teadusnõunikud, kelle töö eesmärgiks on ministeeriumi töötajate nõustamine teadus- ja arendustegevuse valdkonnas. Kuid tegevuses võivad osaleda ka ministeeriumi teiste ametikohtade hoidjad, kui nende tööülesannetest vähemalt 50% on seotud teadus- ja arendustegevuse valdkonnaga. Üldjuhul on alategevus 3 koolituste, seminaride ja õppereiside toetamine suunatud ühest asutusest ühele kuni kahele töötajale, kuid põhjendatud juhtudel võib elluvijja ühest asutusest kaasata ka rohkem inimesi (näiteks juhul, kui asutuses töötab rohkem kui kaks teadusnõunikku).

Erialaliitude osas on tegevus suunatud nii RITA programmist toetust saanud arendusnõunikele, kes RITA+ sekkumise toetusperioodi ajal jätkavad töötamist erialaliidus arendusnõuniku ametikohal, kui ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi sekkumise nr 21.1.1.11 „Ettevõtjate TAI teadlikkuse kasvatamise“ toel erialaliitudesse tööle asunud arendusnõunikud.

Alategevus 3 raames toetatud koolitusprogrammi sihtrühmaks on ministeeriumis avaliku teenistuse seaduse alusel töötavad ametnikud või töölepingu alusel töötavad teenistujad.

Eelnõu punktis 7 sätestatakse tegevuste abikõlblikkuse periood, mis jääb vahemikku 1. aprill 2023 kuni 31. august 2029. Alategevustel on erinev abikõlblikkuse perioodi algus, mis on seotud RITA programmi tegevuste lõppemise ning RITA+ sekkumise tegevuste käivitamisega. Alategevustel 1-3 algab abikõlblikkuse periood 1. septembrist 2023, alategevus 4 ning horisontaalsete tegevuste abikõlblikkuse periood algab alates 1. aprillist 2023. See on vajalik, kuna ETIS-e toetamise periood RITA programmist lõppes 31. märtsiga ning kuna infosüsteemi arendamine on pidev, ei ole võimalik ETIS-e rahastamist kahe meetme vahelisel perioodil katkestada.

Uuringu abikõlblikkuse periood on taotluse rahuldamise otsuses määratud ajavahemik, millal peavad uuringu tegevused algama ja lõppema. Enne toetuse taotluse esitamise kuupäeva tehtud kulud, mille hüvitamist taotletakse, peavad olema taotluses eraldi näidatud.

Eelnõu punktis 8 esitatakse tegevuste eelarve. RITA+ sekkumise kogueelarve on 19 126 485 eurot, millest Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest finantseeritakse 13 388 540 eurot (70%), riiklikust kaasfinantseeringust 2 651 502 eurot (13,9%) ja toetuse saajate omafinantseeringust 3 086 444 eurot (16,1%).

Sekkumise eelarve jaotus alategevuste vahel on toodud järgnevas tabelis:

Tegevuse nr	Eelarve (EUR)				Osakaalud (%)			
	EL toetus	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Eelarve kokku	EL	RKF	OF	Kokku
Alategevused 1-2	10 288 145	1 322 761	3 086 444	14 697 350	70,0%	9,0%	21,0%	100,0%
Alategevused 3-4, horisontaalsed tegevused	3 100 395	1 328 741	0	4 429 136	70,0%	30,0%	0,0%	100,0%
Kokku	13 388 540	2 651 502	3 086 444	19 126 486	70,0%	13,9%	16,1%	100,0%

Alategevuse eelarvete kujundamisel on lähtunud tegevuste sisust ning RITA programmi kogemustest. Alategevus 1 eelarve puhul on arvestatud kolme ideekorjevooru läbiviimisega, milles igapähe rahastatakse elluviija poolt kuni seitset rakendusuringut. Alategevus 2 puhul on arvestatud, et aastas tellitakse 2-3 suuremat rakendusuringut, poliitikaanalüüsi või eksperdihinnangut ja viiakse läbi vähemalt üks õppereis välisriiki. Alategevus 3 eelarve kujundamisel on arvestatud, et aastas viiakse läbi vähemalt kaks õppereisi, ning 2 kuni 3 koolitust või seminari. Ühtlasi on alategevus 3 eelarve alla arvestatud teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni käsitleva koolitusprogrammi väljatöötamine. Alategevus 4 on ette nähtud ETIS-e arendamise kulud. Horisontaalsete tegevuste all on kajastatud nii RITA+ sekkumise elluviimist toetavad tegevused (sh teaduskommunikatsioon, uuringute ja analüüside tulemuste kvaliteedi tagamine) kui ka elluviija personalikulud ja elluviija kaudsed kulud.

Sekkumise kaudseid kulusid arvestatakse kõigist rahastamiskõlblikest otsestest kuludest määraga 7%. Kaudseid kulusid kasutatakse nii sisutegevuste läbiviimiseks kui ka elluviija töajookuludega kaasnevate kaudsete kulude tasumiseks. Kaudsete kulude kasutamist on kavandatud alategevuses 3, mille raames kasutatakse kaudseid kulusid siseriiklike pädevuse kasvatamise tegevuste (koolitused, seminarid, koostöötegevused) läbiviimiseks. Samuti kasutatakse kaudseid kulusid horisontaalsete tegevuste puhul, teaduskommunikatsiooni ja teadus- ja arendustegevuse tutvustamisega seotud tegevustes.

Eelnõu punktiga 9 sätestatakse RITA+ sekkumise kulude abikõlblikkus. Abikõlblikeks kuludeks loetakse Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*) §-s 15 nimetatud tingimustele ja käesolevas käskkirjas sätestatud tingimustele vastavad kulud.

Punktis 9.2. nimetatakse abikõlblikud kulud, mis on sätestatud võttes arvesse RITA+ sekkumise eesmärgi ning planeeritud tegevusi. Abikõlblike kulude alla kuuluvad kõik

tegevuste elluviimisega seotud otsesed kulud (sh personalikulud, sisseostetavate teenuste kulud, välisriikides ürituste korraldamise ja nendes osalemisega seotud kulud, välislähetustega seotud kulud, infosüsteemide arendamisega seotud kulud, teaduskommunikatsiooniga seotud kulud) ning kaudsed kulud. Kaudseid kulusid arvestatakse vastavalt ühendmääruse § 21 lõigetele 1 ja 3-6.

Punktis 9.3. on toodud abikõlbmatud kulud. Abikõlbmatuteks kuludeks loetakse kõiki ühendmääruse §-s 17 nimetatud kulusid ning käskkirja eelnõu punktides 9.3.1. ja 9.3.2. nimetatud kulusid.

Eelnõu punkt 10 sätestab toetuse maksmise tingimused ja korrad. Toetusi makstakse välja tegeliku kulude alusel vastavalt ühendmääruse §-le 24-26, § 27 lõike 1 punktile 1 ning ühtse määra alusel vastavalt § 28 lõikele 3. Samuti täpsustatakse, kuidas toimub lõppmakse tegemine.

Eelnõu punktiga 11 kirjeldatakse elluviija ja partnerite kohustusi. Elluviijale ja partnerile kohalduvad ühendmääruse §-des 10 ja 11 sätestatud kohustused. Lisaks ühendmääruse sätetele on elluviija kohustatud viima ellu käskkirja lisa punktis 2 nimetatud tegevusi, teavitama partnereid ja sihtrühma sekkumise võimalustest ning igakülgset toetama partnereid ja sihtrühmi tegevustes osalemisel. Elluviija on kohustatud viima ellu sekkumise tegevusi tulemuslikult, tõhusalt ja säästlikult.

Sekkumise raames antav toetus on riigiabi mõistes vähese tähtsusega abi, sellest tulenevalt on elluviija kohustus erialaliitude toetamisel hinnata, kas toetus vastab Euroopa Komisjoni määruses (EL) nr 1407/2013 sätestatud tingimustele.

Ühtlasi on elluviija kohustatud esitama igal aastal nõutud tähtajaks rakendusüksusele sekkumise aastase aja- ja tegevuskava, eelarve, tegevuste täitmise ülevaate ning väljamaksete prognoosi. Ühtlasi on elluviija kohustatud esitama sekkumise aruandeid vastavalt käskkirja lisa 1 punktis 12 sätestatule. Juhul, kui RITA+ sekkumise elluviimises esineb takistusi või probleeme, on elluviija kohustatud koheselt nendest rakendusasutust teavitama.

Elluviijal on kohustus täita teavitamisnõudeid, mis on sätestatud Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“.

Eelnõu punktis 12 sätestatakse aruandluse kord, sealhulgas vahearuanete ja lõpparuande esitamise kohustus rakendusüksusele, aruannete esitamise tähtajad ning nende menetlemise kord. Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida sekkumise tegevuste edenemist ja tulemuste saavutamist ning võimaldavad vajaduse korral teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi. Aruanded esitatakse rakendusüksusele e-toetuse keskkonna kaudu seal kasutataval vormil.

Lõpparuanne ei erine oma olemuselt vahearuanetest, kuid selles tuleb lisaks kajastada põhjalikum ülevaade ellu viidud tegevuste mõjust TAIE arengukava eesmärkide saavutamisele,

seotud „Eesti 2035“ sihtide saavutamisele ja puutumust omavate horisontaalsete põhimõtete edendamisele.

Eelnõu punkt 13 sätestab finantskorrektsioonide tegemise vastavalt perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi ÜSS2021_2027) §-dele 28-30 ning ühendmääruse §-dele 34-39.

Eelnõu punktis 14 sätestatakse vaiete esitamise ja lahendamise kord. Rakendusüksuse toimingu või otsuse peale tuleb enne halduskohtusse kaebuse esitamist esitada vaie rakendusüksusele vastavalt ÜSS2021_2027 § 31 lõikele 1 ja § 32 lõikele 3 ning rakendusametuse toimingu või otsuse korral rakendusametusele vastavalt ÜSS2021_2027 § 31 lõikele 1 ja § 32 lõikele 2. Punktis 14.3 on täpsustatud, et vaie lahendatakse 30 kalendripäeva jooksul alates esitamisest.

3. Riigiabi analüüs

Riigiabi reeglite eesmärk on välistada igasugune Euroopa Liidu (EL) siseturu kaitset kahjustav ja konkurentsi moonutav abi ettevõtjatele riigi poolt, mis on keelatud. Riigiabi reguleerivad ELi õigusaktid¹² ning siseriiklikul tasandil konkurentsiseaduse riigiabi peatükk (6. ptk). Vastavalt ELi toimimise lepingu artikkel 107 lõikele 1 on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust.

Otsustamisel, kas tegemist on riigiabiga, tuleb toetusmeedet hinnata viie kriteeriumi alusel:

- 1) abi antakse riigi, linna või valla vahenditest;
- 2) abi antakse ettevõtjale;
- 3) abimeetmel on valikuline iseloom;
- 4) abimeede annab abi saajale majandusliku eelise;
- 5) abimeede moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kahjustab kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel

Riigiabiks loetakse toetust vaid juhul, kui abi vastab kõigile toodud viiele kriteeriumile.

Riigiabi analüüs RITA+ sekkumise alategevuste lõikes.

Alategevus 1

Alategevus 1 raames antakse toetust Eesti Vabariigi ministriumidele ja Arenguseire Keskusele ühiskonna ja majanduse väljakutsetest lähtuvate rakendusühingute tellimiseks nutika spetsialiseerumise valdkondades. Kuna toetuse saajad täidavad avalikku ülesannet, siis

¹² Riigiabi reguleerivad ELi õigusaktid on kättesaadavad http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/legislation.html

vastavalt punktile 2.2. Euroopa Komisjoni teatises riigiabi mõistete kohta EL-i toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses (2016/C 262/01), ei ole alategevus 1 puhul tegemist riigiabi andmisega.

Alategevus 2

Alategevus 2 toel viiakse läbi TAIE arengukava analüüsi- ja seiretegevusi ning töötajate pädevuse kasvatamist, toetuse saajaks on Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus ning Riigikantselei. Toetuse saajate tegevus ei ole käsitletav majandustegevusena, vaid tegemist on avaliku ülesande täitmisega, seega vastavalt punktile 2.2. Euroopa Komisjoni teatises riigiabi mõistete kohta EL-i toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses (2016/C 262/01), ei ole alategevus 2 puhul tegemist riigiabi andmisega.

Alategevus 3

Alategevus 3 eesmärk on toetada ministeeriumide ja Riigikantselei teadusnõunike või teadus- ja arendustegevuse-alase nõustamise eest vastutavate töötajate ning erialaliitude arendusnõunike pädevuse kasvatamist, võrgustumist ja koostööd. Ministeeriumide ja Riigikantselei töötajatele suunatud tegevuse puhul ei ole vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 107 lõikele 1 tegemist riigiabi andmisega, kuna toetuse saajad täidavad avalikku ülesannet.

Arendusnõunike tegevuse toetamise puhul antakse toetust erialaliitudele. Erialaliidud on mittetulundusühingud, mis on loodud valdkonna ettevõtete huvide eest seismiseks. Seega saavad tegevusest kasu ka liitu kuuluvad ettevõtted ja asutused, millel on majandustegevus. Toetusel on valikuline iseloom, toetust saavad vaid RITA programmi või Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala sekkumise nr 21.1.1.11 „Ettevõtjate TAI teadlikkuse kasvatamine“ raames arendusnõuniku ametikoha toetust saanud erialaliidud. Toetus võib anda erialaliidu liikmetele majandusliku eelise, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnas. Arendusnõuniku tegevuse eesmärgiks on nõustada liidu liikmeid TAI küsimustes, tutvustada liidu liikmetele TAI meetmeid ja koostöövõimalusi ning toetada ja koordineerida liidu liikmete TAI tegevusi. Seega on ettevõtetel, mis kuuluvad arendusnõuniku toetust saavasse erialaliitu, parem teadlikkus teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni võimalustest, mis võib neile anda teatava konkurentsieelise.

RITA+ sekkumises antakse arendusnõunike tegevuse toetamiseks vähese tähtsusega abi, lähtudes Euroopa Komisjoni määruses (EL) nr 1407/2013 sätestatud reeglistikust. Elluviija hindab alategevuses osalevate erialaliitude vastavust Euroopa Komisjoni määruses (EL) nr 1407/2013 sätestatud tingimustele. Juhul, kui taotleja tingimustele ei vasta, siis vastavat erialaliitu tegevusse ei kaasata ning talle toetust ei eraldata.

Alategevus 4

Alategevuse 4 eesmärk on toetada Eesti Teadusinfosüsteemi arendamist, mis on riiklik andmekogu ja on asutatud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse § 3¹ lõikes 1 nimetatud eesmärgi täitmiseks. Kuna elluviija tegevus ei ole käsitletav majandustegevusena, siis vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 107 lõikele 1 ei ole tegevuse puhul tegemist riigiabi andmisega.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusega

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

5. Käskkirja mõjud

5.1. Sotsiaalsed mõjud, mõju majandusele, mõju loodus- ja elukeskkonnale, mõju regionaalarengule.

Sekkumise elluviimisega kaasnevat sotsiaalseid, majanduslikke, loodus- ja elukeskkonda puudutavaid ning regionaalarengut puudutavaid mõjusid ei ole võimalik ette hinnata. Mõju ulatus oleneb sekkumise raames toetatud rakendusuringute valdkondadest ja teemadest. RITA+ sekkumise raames ei avalda ühiskonnale, majandusele, keskkonnale või regionaalarengule mõju sekkumine ise, vaid sekkumise toel läbiviidud rakendusuringute tulemused. Näiteks esimese ja teise alategevuse puhul avaldub tegevuse mõju teadusrühmade tegevuse ning läbiviidud rakendusuringute või poliitikaanalüüside kaudu, millega luuakse valdkonnas uut teadmist ja mis on sisendiks teadmuspõhisele poliitikakujundamisele.

Siiski, eeldatavasti on sekkumisel nimetatud valdkondade osas positiivne mõju, kuna sekkumise eesmärk on panustada „Eesti 2035“ sihtide ning TAIE arengukava eesmärkide saavutamisse. Samuti hinnatakse esimese alategevuse puhul ka sekkumise puutumust horisontaalsete põhimõtetega, milleks on sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused, ligipääsetavus, keskkonnakaitse ja kliimanetraalsus, regionaalareng. Juhul, kui rakendusuring panustab horisontaalsete põhimõtete edendamisse, loetakse seda lisaväärtuseks.

Toetusmeetmel on positiivne mõju teadmispõhise ühiskonna arengule.

5.2. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele.

Sekkumise elluviimisega ei kaasne olulisi mõjusid riigiasutuste või kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele. Kuna tegemist on jätkutegevusega, siis ei kaasne sekkumise elluviimisega uue struktuuriüksuse loomist või asutuste ülesannete ja töökorralduse olulist muutmist. Sekkumise rakendamiseks vajalikud vahendid on planeeritud Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarvesse. Käskkirja rakendamise lisatulusid ei kavandata.

6. Käskkirja kehtivus

Käskkiri hakkab kehtima üldises korras, kuid seda rakendatakse tagasiulatuvalt alates 01.04.2023. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumidele ja Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele, SA-le Eesti Teadusagentuur, Ettevõtluse ja

Innovatsiooni Sihtasutusele, Arenguseire Keskusele, positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutustele, rakenduskõrgkoolidele, RITA programmist või Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi sekkumisest „Ettevõtjate TAI teadlikkuse kasvatamine“ toetust saanud erialaliitudele, Eesti Teaduse Akadeemiale ja Eesti Noorte Teaduste Akadeemiale.

Katrin Pihor
teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna juhataja

Lisa 1 „Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontrollleht“;

Lisa 2 „Riskihindamise tabel“.